САМОСТІЙНА УКРАЇНА

КВІТЕНЬ, 1964

INDEPENDENT UKRAINE

ВЕСЕЛИХ СВЯТ!

ЧІКАГО — НЬЮ-ЙОРК

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

INDEPENDENT UKRAINE

Ukrainian Monthly Magazine
Published monthly by the Organization for the Rebirth of Ukraine
Cooper Station P. O. Box 4
New York 3, N. Y.
Edited by Editorial Staff
Editor in Chief Michael Panasiuk
Yearly subscription $4.00, single copy 50 cents.
Mailed at Chicago, Illinois

Видає: Центральна Управа Організації Державного Відродження України

Редагує Колегія
Головний Редактор Михайло Панасюк

Адреса Редакції і Адміністрації:
"INDEPENDENT UKRAINE"
2315 W. Chicago Ave.
Chicago 22, Ill.
Phone: ARmitage 6-0066

Передплата «Самостійної України» виносить річно: в ЗДА і Канаді — 4 дол.; в Англії і Австралії — 24 шилінґи; в інших державах рівновартість 4 дол. в перечисленні на валюту даної держави.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ

ПРЕСОВИЙ ФОНД

Ю. Кишнер	1.00
Григорій Семочко	5.00
Д. Ростецький	2.00
Михайло Колодій	2.00
Д. Каміняо	1.00

КОЛЯДА НА С.У.

Іван Денисенко	10.00

Щиро дякуємо!

НОВА УПРАВА 32-ГО ВІДДІЛУ ОДВУ

29. лютого ц. р., на Річних Загальних Зборах 32-го Від. ОДВУ в Ст. Пол-Міннеаполіс, вибрано нову Управу Відділу в такому складі:

Голова — П. Шайда, заст. голови — В. Станиславів, касієр — Д. Радієвський. фін. секретар — П. Воробій, секретар — Я. Ковалів. Контрольна Комісія: М. Каркоць, М. Гайдай, І. Янович.

ВІД РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ

З огляду на довшу хворобу головного редактора, М. Панасюка і перебудову приміщення друкарні та інсталяції другого лінотипу й друкарської преси — квітневе число появляється з опізненням.

Просимо Вш. Читачів і Передплатників вибачення.

. . . .

Бібліографія

Леонід Бачинський

ПОКАЖЧИК ВИДАНЬ ШЕВЧЕНКОВИХ ТВОРІВ

Шевченкові думи і пісні

У сторіччя смерти Поета. Приготовано Редакцією Свободи. Спільне видання Українського Народного Союзу і Наукового Т-ва ім. Шевченка в Америці. Джерзі Сити — Нью-Йорк, 1961 (Стор. 11, 180 x 130 мм).

Примітка: На переплеті — мініятура портрета Шевченка роботи Василя Касіяна.

На сторінці 5-тій автопортрет Т. Шевченка з 1839-го року.

В тексті є 26 поезій. Деякі поезії уміщені уривками: «Думи, мої, думи», «Іван Підкова, «Тарасова Ніч», «Гайдамаки», «Сон», «У всякого своя доля» і «Кавказ».

Передмова-життепис написана Л. Луцівим.

Цілість книжки перекладена на англійську мову. Переклади є таких авторів:

Clarence A. Manning (16), Helen Lubach Piznak (1), E. L. Voynich (4), Honore Ewach (1), Alexander Jardine Hunter (1), Percy Paul Selver (1), Sunray Gardiner (1), Henodano (1).

В тексті немає ілюстрацій. Друкарня «Свободи», Джерзі Сіті. Наклад 2000 примірників.

THE KOBZAR OF UKRAINE

Translated by Alexander Jardine Hunter. Second Printing. Edited by J. B. Rudnyckyj, New York 1961 Winnipeg, published by Ukrainian Publishing Company "Howerla", Ukrainian Free Academy of Sciences. Institute of Shevchenkology No 4.

На обкладинці:

Shevchenko The KOZAR of Ukraine. Howerla. New York — 1961.

Стор. 144 (180 x 140 мм.). Автопортрет — офорт 1860 р. Примітка: Є це передрук першого видання, яке появилося 1922 року. В цьому виданні є передмова — J.B.R. Пороблено ряд змін у малюнках, яких є 15, з того 11 — Т. Шевченка. Поезій 23. Серед них є: «Чернець», «Гамалія», «Наймичка», «Тарасова ніч», «І мертвим і живим...», «Сон», «Заповіт» і др.

На титуловій сторінці бракує імени автора — Тараса Шевченка. Репродукції деяких малюнків мало виразні.

(Закінчення в наступному числі)

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

РІК XVII КВІТЕНЬ, 1964 Ч. 4(182)

ТОДІ ВИДАВ ЇМ ЙОГО НА РОЗП'ЯТТЯ...

І зараз уранці архиєрії відбули нараду зо старшинами й книжниками, до того й уся рада (синедріон). Зв'язавши Ісуса, повели і передали Пилатові. Пилат же хотів народові догодити . . . велів Його бичувати і передав Його на розп'яття.

(Марка XV, 1, 15.)

Усі чотири Євангелисти згідно оповідають про судову розправу, муки, присуд і розп'яття Ісуса Христа. Численні вчені провірили основно події й факти, подані в Євангелії, і найшли вірними історично аж до подробиць. Про головних акторів у процесі проти Ісуса свідчать теж і посторонні особи, а місце, де запав присуд, відкопано. Про це буде згадано дальше.

Між архиєреями названий є Анна (Annas, Hannas) і до нього привели жидівські слуги зв'язаного Ісуса. Анна був тестем Каяфи(Kaiphas), що був архиєреєм того року. Був же Каяфа той, що порадив жидам: лучче нехай один чоловік умре за народ (людей). (Іоана, XVIII, 12-14.) Каяфа — особа історична. Його іменував архиєреєм римський прокуратор Valerius Gratus. Наступником Валерія був Пилат, а Каяфа й тоді зостався при своїм уряді, (18-36 р. по Христі).

Зв'язаного Ісуса приведено перед Високу Раду (грецька назва: synhedrion), що мала в тому часі найвищу духовну і світську владу над жидами та була їм заразом і найвищим судом.

Які були причини присуду Христа до смертної кари?

Проф. Мартин Нот пише:

Старі жидівські пророки прорікали прихід месіяністичного володаря. Довготривале чуже панування скріпляло в жидів надію на прихід визволителя і то політичного. Що більш росло обурення на римський режим в краю, то більше закріплявся образ месіяністичного переможця над чужинецькою владою. Такої міри образом не міг бути Ісус із Назарету як очікуваний Месія. При переслухуванні (опитуванні) подав себе Ісус за Месію, а з тим, за висловом Старого Завіту, і за Сина Божого. — Цього було досить, щоб Його засудити на смерть із-за звичайного богохульства.»

За римським правом ius gladii — право меча прислугувало прокураторові, в цьому випадку Пилатові. Прокуратор затверджував присуд смерти і наказував його виконати. Пилат був 10 літ (26 - 36 по Хр.) прокуратором Юдеї. Сучасні йому історики Йосиф Флявій і Філон з Александрії описують його як жорстокого, безмилосердного тирана і деруна. За його часу проквітали підкупство, насилля, грабунок, утиски, упокорення і вбивства без суду.

Пилат ненавидів жидів і дав їм це відчути нераз і недвозначно. В такому разі — річ ясна — він не міг сподіватися від жидів прихильности до себе. Це виявилося у справі Ісуса. Коли Пилат заявив: — Я не находжу вини цього чоловіка! — і хотів його відпустити, тоді члени Ради і підбурений ними натовп зчинив галас вимагаючи кари смерти. І Пилат поступився. Чому? — Євангеліє св. Іоана (19, 12) дає пояснення: жиди кричали, кажучи: — Якщо його відпустиш, то ти не є приятель кесаря; бо хто царем себе робить, той є проти кесаря.

Це вже була небезпечна погроза. Донос до Риму про відпущення бунтівника, що назвав себе царем, це для Пилата значило б поповнити зраду проти особи кесаря. За такий злочин Lex Juliana призначала кару смерти.

Опінія Пилата в Римі вже й так була не най-

краща. Філон з Александрії оповідає, що Пилат приказав повісити золоті плити з ім'ям кесаря в палаті Ірода на т. зв. святому місці. В очах жидів це була провокація, грубий проступок проти запевненої Римом ненарушимости жидівського релігійного культу. Коли Пилат прохання жидів зняти щити добровільно не сповнив, то жиди дійшли свого права в Римі. Кесар Тиберій власноручним письмом наказав Пилатові щити забрати. Це та ще й інші самовільні вчинки, противні колоніяльній політиці Риму, позицію Пилата надщербили.

Тоді Пилат, почувши погрозу, казав вивести Ісуса та сів на судне місце . . . І каже жидам: «Ось цар ваш!» Вони ж закричали: «Візьми, візьми, розпни його!» Відказав їм Пилат: «Царя вашого розпну?» Відказали архиєреї: «Не маємо царя, тільки кесаря!» Тоді видав їм Його, щоб розп'яли. (Іоан. XIX, 13, 16)

Римляни зруйнували Єрусалим в 70-му році по Хр. і то докладно, Патер Л. Г. Вінцент, йдучи за вказівками в Євангелії Іоана, по кількох роках розкопів, знайшов судне місце, назване в Євангелії по-грецьки Літостратон, тобто площа, вимощена плитами. Її поверхня має 2,500 квадр. метрів. Уклад гладких плит зраджує питомий римський спосіб будування з часів Христа. Ця площа була подвір'ям замку «Антонія». Тут стояв Ісус перед Пилатом, тут Його бичували, що відбувалося звичайно перед розп'яттям.. Бичували ремінними бичами по нагому тілі так довго, аж доки не звисали порвані куски тіла.

Римським громадянам, засудженим на смертну кару, стинали голови мечем, невільників і негромадян вішали на хрест. Розп'яття уважалося найбільш ганебною і жорстокою карою (М. Г. Ціцеро, Йосиф Флявій).

Перед розп'яттям подавано засудженим якийсь оп'янюючий напій, щоб зменшити болі. Ісусові теж подали мирру у вині, але він цього вина не прийняв. Тож перебув зовсім свідомо муки прибивання на хрест. Цвяхами пробивали не долоні, але кість руки повище долоні. (Долоні заслабі, щоб утримати звисаюче тіло). Смерть на хресті то є серцева смерть. Через кільканадцять хвилин кров спадає в долішню частину тіла, серце дістає щораз менший доплив крови, наступає умлівання, а за тим смерть. Такою смертю умер Ісус.

І була година третя і розп'яли Його (Марко 15,25). Третя година в Старому Орієнті — це наша 9-та година перед полуднем. А о дев'ятій годині — по нашому о 3-тій годині пополудні Ісус, пустивши голос великий, віддав духа (Мк, 15,37). Так завершилась трагедія, що тривала кільканадцять годин. Почалась в ніч з четверга на п'ятницю і закінчилася в п'ятницю о 3-тій годині пополудні.

Цей поспіх з ув'язненням Ісуса, присудом і розп'яттям пояснюється тим, що вже о 6-тій годині починався передсуботній вечір, а з ним і тиждень свята пасхи (у жидів святковий день починається завжди з вечора). По закону Мойсея розп'яті не сміли залишатися на хрестах, тож треба було справити похорони перед вечором.

Євангелисти згідно подають, що Йосиф, заможний чоловік з Ариматеї, з дозволом Пилата зняв тіло Ісуса з хреста і положив його у викутому в скелі гробі, де ще ніхто не лежав.

Цей гріб віднайдено. Він віддалений рівно тисячу кроків від місця (подвір'я), де Пилат видав присуд на розп'яття Ісуса.

Цар Константин у 326 р. по Хр. казав побудувати величавий нагробник з вежею. Сьогодні там надгробна церква, де кожне християнське віровизнання має свою окрему капличку.

ПЛАЩАНИЦЯ В ТУРІНІ

При катедральній церкві в Туріні (Італія) зберігається пожовкле від старости полотно, 4.36 м. довге, 1.10 м. широке, виткане з тонких ниток льону. На цьому полотні видно то ясніші, то темніші сліди-відтиски людського тіла, тіла мужчини майже 1. 80 м. високого. Це полотно вважається плащаницею Ісуса Христа.

Звідки взялося це полотно?

У 1204 р. — під час четвертого хрестоносного походу — хрестоносці здобули Константинопіль. У зв'язку з цим історик Роберт де Кляді пише, що одному французові, Оттонові де Ля Рош попало як здобич полотно з відтиском людського тіла. (Розмір поданий повище). Француз узяв це полотно з собою у Францію.

Сто п'ятдесят літ пізніше це полотно появилося у місті Безансон, де його вшановували як плащаницю Христову.

Коли в Медіоляні лютувала чума, то єпископ Карло Борромей прирік відбути прощу до тієї

плащаниці. Йому назустріч принесено цю плащаницю до Туріна, де вона досі зберігається. За стародавнім переказом тіло Ісуса було завинуте в це полотно і воно зберігалося в Єрусалимі десь до 5. чи 6. віку. Але історичної правдивости не вдалося доказати.

На цьому справа притихла. Аж 1889 року вона набрала розголосу. Поступ у техніці уможливив перше фото турінської плащаниці. У негативі відображає фото-плита відтиски на полотні як чорні й білі. З тіні виринає з таємничою плястикою людське обличчя. Фахівці студіюють сенсаційне фото і знайшли понадто, що негативний образ є напрочуд натуральний, анатомічно плястично вірний. А саме лице праве й ліве, як у кожного чоловіка, не є однакові. На цю неправильнсть мистці Середньовіччя певно ще не зважали. Проби з малярами показали, що ніодин мистець не міг людське обличчя продумати в неґативі й намалювати. Це признали й противники «турінської плащаниці».

За цим атракційним відкриттям прийшла черга на природознавців. Почалися довгі досліди, студії, експерименти. Добрі результати мали ті знавці, що пішли за Біблією. Відтиски на полотні збереглися, . . . і прийшов Нікодим і приніс мирру разом з альое — майже 100 фунтів. Взяли тоді тіло Ісуса, обгорнули полотном з пахощами як це був у жидів звичай ховати» (Іоан.19,39,40).

Відтиск на «турінськім полотні» показує опухи на обличчі. Дехто бив Його по лиці (Мат. 26,67). На чолі й карку є виразні сліди крови (і воїни сплели вінець із тернини і наділи Йому на голову. Іоан 19,2). Також і на тілі видно малі опухи (Іоан. 19, 1.) На тілі пізнати сліди крови з ран від цвяхів на руках і ногах, а також з бічної рани на грудній клітці з правого боку (...один воїн проколов списом бік, і зараз вийшла кров і вода (Іоан 19, 34). На полотні виразно видно, що не долоні, але передрам'я (вище долоні) були пробиті цвяхами.

Досвід д-ра Барбета показав, що рана від цвяха на долоні рветься вже при тягарі тіла 40 кг. Цей факт промовляє на користь плащаниці.

Вік цього знаменитого полотна годі докладно визначити. Деякі фахівці — на основі способу ткання визначають на час близько перед чи по народженні Христа. Але певности немає. Це вдалося б зробити, може, при помочі дуже чутливого лічильника Ґайґера. За методою «С-14» проф. В. Ф. Лібби (ядрово-фізикальний Інститут у Чікаґо) далося б майже докладно визначити час, коли **виростав** льон, що з нього виткано турінське полотно.

Метода проф. Лібби основується на такій думці: Космічне проміння безустанку втискається в земну атмосферу. Під їх бомбардуванням азот переміняється в ізотоп вуглецю **С-14**. Усе живе — людина, тварина, рослина — весь час свого життя до смерти вбирає в себе щодня з їжею, диханням цей ізотоп вуглецю **С-14**. Протягом 5600 літ вугілля втрачає половину своєї первісної радіоактивности. У кожній мертвій органічній субстанції інструмент Ґайґера може визначити, скільки присущий тій субстанції **С-14** втратив радіоактивности. А там дається обрахувати, скільки літ проминуло, коли востаннє ця субстанція побрала вугілля.

Чи колись цей доказ застосують до турінського полотна і чи тоді напевно дізнаємося, що це була якраз плащаниця Ісуса — наперед сказати трудно. Також представники Церкви не сказали покищо в цій справі свого рішучого слова.

І. Докторук

Коментатор

ПЕРЕДВІСНИКИ ВЕЛИКОГО РОЗДОРІЖЖЯ

Друга світова війна закінчилась, всі віддихнули з полегшею — на жаль на дуже короткий час. Переведена після війни політична інвентаризація світу виявила дуже скоро наявність двох великих таборів сил, а пройдені роки показали, що й решта невтральних скоріше чи пізніше кудись себе опреділяла. З рації існування згаданих протилежних таборів взяла свій початок вся післявоєнна політика Заходу, базована на логічній засаді, що існування спільного ворога приводить до об'єднання загрожених. Таку постановку визнала була тоді Америка і хоч тут і там можна було мати застереження до її політичних шляхів, як ось політика стримування, чи співжиття — в загальному ця база довела до будови післявоєнного світу в рамках західньої сфери, що її виразником є Північно Атлантійська Оборонна спільнота -

НАТО — та сціплення східнього табору під проводом Росії.

Суміш політичних новин щоденного життя не може закрити факту, що основна розгра ведеться між ЗДА і Росією і на базі цієї розгри вздовж кордонів — політичних кордонів — цих двох великодержав устaлився політичний порядок, в якому всім було відомо, що Західня Німеччина є по одній стороні з Америкою, а Східня проти, що Франція підтримує американську політику беззастережно, що Англія і вся решта Европи в Америці бачить свою одиноку оборону перед загрозою втрати самостійности, свободи, а може й голого життя.

Так було колись. Точно кажучи, до відносно ще недавнього часу, хоч важко встановити якусь окреслену дату. Дехто склонний трактувати прихід Де Ґоля у Франції до влади, як зворотний пункт змін на Заході, дехто президентуру пок. президента Кеннеді, хоч і в першому і в другому випадку обидві ці події не могли самі по собі становити межових дат такої чи іншої політики, бо зміни наступали незамітно, помалу, крок за кроком і коли Де Ґоль вперше вказав на можливість критики американської політики, вона вже була інакша, як тоді, коли не було її за що критикувати. На всякий випадок щось змінилось у всьому світі і — здається — що побоювання песимістів сповнились.

Логіка і нелогіка.

Ціле наше життя, так одиниці, як і народів є побудоване за вимогами логіки, як одинокого середника, здібного давати нам можливість дефініції явищ нашого життя, відповідного осуду цих явищ і нарешті витягання висновків. Людина нормальна сприймає логічні речі без застережень і так само речі нелогічні викликають у неї здивування, осуд і нарешті якусь протидію, просто тому, що вони не погоджуються «із здоровим розумом». Справою здорового глузду є наприклад озброювання західнього світу в обличчі наростаючої комуністичної небезпеки — і то озброювання не тільки матеріяльне, але й моральне. Якщо небезпека існує дальше, а озброювання скорочується — нормальна людина починає відчувати, що тут щось не теє.

Склалось так, що ми, українці, є дуже зацікавлені справами СССР, із зрозумілих причин, а одночасно повоєнні роки виявили, що СССР став загрозою всьому вільному світові. Логічний висновок, що наші національні інтереси, скеровані на розбиття СССР — по можності із середини — повинні бути також інтересами всього Заходу. Чи так є, спитайте себе самі. Де причина? Чи може у світі панує якась інша логіка?

Так. У світі панує інша логіка. Логіка, що із логікою мало має спільного, на всякий випадок у своїх поодиноких представників. Згадавши про наші національні інтереси, ми зробили це тільки тому, щоб читач міг прийняти наше запевнення, що ми свідомі свого політичного загумінка і уміємо відмежувати його від світової «великої» політики. Ми тепер забудемо про наші справи і глянемо об'єктивними очима на події, що розгорнулись перед нами широким, історичним полотном. Хай факти говорять про логіку і нелогіку і нехай факти дають дефініці, осуд і висновки.

Чого хоче СССР?

Якщо це питання в 1964 році може ще когось здивувати, то власне треба його поставити виразно, бо у багатьох місцях нашого світу на це питання можна отримати відповідь цілком іншу від цієї, що її давали десять років таму назад.

Всі явища совєтського життя, всі акти совєтської політики, напрямні партії, її діяння внутрі СССР і закордоном вказують на те, що основна ціль СССР не змінилась ані на зуб. Все залишилось по-старому, Росія змагає до панування всього світу при допомозі комуністичної ідеології та фізичної, брутальної сили, якщо буде треба. Совєти не поступились ані на цаль у справі Берліну, не залишили Куби на призволяще, не пішли на жадне роззброєння, зістрілюють кожний американський літак, який випадково заблукає на територію Східньої Німеччини, таємні вбивства дальше мають місце в світі — одним словом, СССР фактично не змінив нічого. Змінився тільки тон заяв Хрущова, тобто змінилось щось, що большевикам нічого не коштує, що не має найменшого значення на світовій політичній шахівниці. Ми дуже добре знаємо, чому Хрущов балакає тепер лагідною мовою, але дуже важко усвідомити, чому вона має такий нечуваний успіх на Заході. Говориться, що державні мужі при зелених столиках твердо борються за свої цілі, щоб зменшити жертву крови на випадок війни. І треба признати, що при зелених столиках Совєти не поступаються ні на крок. Але західні держави — точніше Америка — поступається так, що сама

американська преса не може з дива вийти над цим явищем. Коли СССР каже 10, а Америка 1, можемо бути певні, що наприкінці американці доходять до 9 і Москва дальше вперто обстоює своїх 10. Так було з Кубою, так сталося в Берліні, так діється в Женеві із так званою роззброєневою конфенцією. Виглядало б, що Америка не має чого і пощо з Советами говорити. А однак вона говорить. Що більше, вона крок за кроком віддає свої моральні і політичні позиції, не отримуючи взаміну нічого, дослівно нічого. І що гірше, її поступливість роззброює морально і політично не СССР, а Захід, самі всі ці держави, які є в союзі з Америкою вірючи, що вона є їхнім політичним провідником.

Коротко приходиться сказати, що СССР дуже добре знає, чого він хоче і дуже добре знає, що він отримає це, що він хоче — то й пощо йому поступатись?

Але зміна тону Хрущова, хоч по суті не приносить жадних реальних змін, все таки має якусь причину. Ця причина дуже добре видна в Европі, але, здається, її не добачують в Америці, у всякому разі на неї дивляться у Вашінґтоні цілком інакшими очима.

Червоний Китай.

На протязі своєї історії Росія ніколи не зробила німецької помилки воювання на два фронти і ніколи цього не зробить. Большевики також читали Клявзевіца і затямили його науку краще як самі німці. Один-єдиний раз, коли Москва дійсно дрижала із страху, було тоді, коли ще не ясно було, куди вдарить Японія в 1941 році. Але Японія не вдарила на Сибір, тільки на південь, і Москва з віддихом полегші могла всі свої сили кинути на західній фронт. Наслідки всім відомі. Кожному політикові ясно, що в ситуації 1941 року можна було від Москви вимагати Бог зна що за допомогу в напрямку усунення японської небезпеки другого фронту. Америка прийняла японський удар, але Америка не зажадала від Росії за це нічого. Навпаки, вона ще Росію підтримувала всіми силами, засліплена у своїй ненависті до гітлерівського режиму. Америка поступала тоді емоційно, не політично, а в політиці місця на емоції немає, згідно з Макіявеллі і згідно з усіми політичними школами в світі.

Сьогодні доля, яка — здається — краще слідкує за розвитком світової ситуації, як Вашінґтон — знов вструґала Москві шутку і на місце гітлерівської Німеччини, що спинила Росію хоч на деякий час на її шляху до опанування світу, висунула червоний Китай. На нашу думку, це щось таке нечуване, що тільки в найбільш фантастичних думках можна було висувати можливість такого посиленого китайсько - російського непорозуміння і до того в час, коли обидва уряди визнають цю саму ідеологію. Очевидно, сьогодні, коли це непорозуміння стало фактом, можна багато розводитись на тему перенаселення комуністичного Китаю і потреби його експансії в Сибір, та коли таких вимог не ставив національний Китай, трудно було уявити, що поставить її саме червоний Китай. Але Китай — саме червоний — має свої причини. Тіснота населення це тільки одна із них, морально найбільш справедлива, хоча б із китайського боку. Національний Китай ніколи не був так здисциплінований і ніколи не являв собою такої компактної маси енергії та людського потенціялу, як це є сьогодні з червоним Китаєм. Росія виховала собі за пазухою — дослівно—гадюку, яка може одного дня її погано вкусити.

Політично — це вимріяна ситуація для торгів з Совєтським Союзом. Навіть сателітні підсовєтські держави з цього частинно вже скористалися. А Захід? Логіка каже, що існування СССР і його політична мета — це смертельна загроза для вільних західніх держав. З цього такий висновок, що ці держави, з Америкою на чолі, не тільки повинні, але мусять користуватися кожною міжнародною ситуацією для зменшення цієї загрози або й її ліквідації. Коли можна щось виторгувати в переговорах з Росією, якщо не тепер? Чи може тоді, коли Китай і Росія знову йтимуть одним фронтом? Адже тоді для західніх держав залишиться капітуляція, або повна і тотальна атомова війна, яка — згідно із впертими ствердженнями західніх політиків — принесе загладу всім учасникам, виключаючи всяку перемогу і переможця. Що тоді керує Заходом, що він не використовує нової політичної ситуації для покращання своїх позицій? Чи Захід передусім однаково думає сьогодні, так, як це було 15 років тому назад?

Це треба розглянути.

Хто ворог і де небезпека?

Ми згадали напочатку, яка була ситуація після війни, ми згадали, що в той час всі західні держави визнавали примат Америки, бо у всіх було те саме переконання щодо ідентичности спільного ворога і у всіх було бажання поставити йому опір. Були навіть натяки на звільнення поневолених народів.

Але власне вже тоді почали діяти сили, цілковито протилежні логічному думанню західних великодержав і хоч цей процес ще не закінчений, на сьогодні можна сказати, що між цими державами існують поважні різниці щодо поглядів на справи, в яких перед тим не було розходжень.

Ідеться про СССР.

Совєтський Союз не змінився, про це немає сумніву. Совєтський Союз може навіть переживати новий НЕП, та це по суті нічого не міняє, бо в цій режимній системі вистане одного телефону з Кремля, щоб всі полегші, вся відлига і весь нео-НЕП закінчився, а ілюзії всіх тих, хто сподівався далекойдучих змін, приснули, як миляні баньки. Дивно, як часто люди забувають про жорстоку дійсність, а чіпляються надій на щось, що логічно неможливе, бо всяка дійсна зміна в СССР мусіла б привести до зміни режиму, до зміни системи, до зміни політичних цілей — тим самим в першу чергу до повної зміни керівного апарату та його персоналу. Хіба хтось поважно хоче повірити, що це можливе?

А однак є хтось, хто або серйозно вірить в таку можливість, або має такий наказ. У всякому разі цілі політичні школи думання розійшлись на цій точці і в наших очах суцільний колись фронт держав Заходу сьогодні практично розлетівся на свої складові частини. Розлетівся власне на точці погляду на справи СССР, на точці віри або невіри в облесні заяви Хрущова і ті заяви, що падуть поруч із скорострільними серіями до неозброєних американських літаків.

Американська політична школа промінює з Вашінгтону заявами про зміну світової ситуації в такому змислі, що Совєтський Союз, загрожений Китаєм, шукатиме шляхів порозуміння із Заходом — на довгу мету — і на цій базі можлива і потрібна повна коеґзистенція. Славнозвісний проф. Тойнбі оформив навіть теорію, що СССР наближається своїм устроєм до капіталістичної Америки, а Америка своїми соціяльними реформами до СССР і що тепер цим двом країнам треба тільки зустрінутися на півдорозі і все буде гаразд. Одного гарного дня проф Тойнбі собі спокійно помре і йому тоді буде байдуже, яка доля зустріне тих, що повірили в його думки. Але живий західній світ і його живі жителі мусітимуть на власній шкурі винести всі наслідки такого політичного безглуздя. На сьогодні найбільш голосні американські політичні кола, устами сенатора Фулбрайта та інших переконують американський світ, що найбільшою загрозою для миру є червоний Китай, який не має ані одної атомової бомби, ані поважної промисловости, ані комунікаційних середників — а не Совєтська Росія, яка озброєна по зуби атомовими бомбами і ракетами, має найбільшу щодо сили вогню в світі армію, має сильну підводну фльоту, озброєну атомовими ракетами і має всі промислові та комунікаційні засоби для ведення великої та довгої війни!

Якщо хтось із читачів з цим незгідний, то він не є самітний. Вся Европа з цим незгідна. Тільки президент Де Ґоль мав відвагу це Америці сказати прямо в очі, а інші держави роблять це більш «делікатно».

В Европі преса висміває американський погляд на справу, не можучи ніяк ковтнути «політичних наук» про зменшення совєтської, а зріст китайської небезпеки. Та коли вже навіть і так, то для кого зросла китайська небезпека, як не в першу чергу для Росії...!?

Немає сумніву. Китай не може вдарити на Америку. Китай може вдарити на Індію, де існує таке саме або й більше перелюднення, або на Сибір, де існують величезні пустарі, багаті на мінеральні поклади, яких так бракує Китаєві.

Ця основна різниця в поглядах на нову ситуацію в світі захитала на сьогодні вже поважно цілу атлантійську спільноту і готова довести навіть до її розбиття. Чому? Розгляньмо тепер, чому Европа не погоджується з думкою Америки — і хто, об'єктивно кажучи, може мати рацію?

Логіка в дії

Коли глянути на карту Евразії, стане зразу кожному ясно, яке відношення сил існує на цьому суперконтиненті. Російський, совєтський кольос просто придавлює собою західні окраїни Евразії і трохи моторошно стає на думку, що кожний більший віддих Совєтського Союзу міг би — бодай теоретично, скинути рештки вільної ще Европи в океан. Совєтський Союз не робив і не робить жадних тайн із своїх намірів щодо Західньої Европи. Вона має стати тереном комуністичних революцій і після цього приєднатися до совєтської сфери. Це є червона лінія російської політики і від неї ніхто в Москві не відступив. Це й була причина, що Америка в Европі вирішила тримати свою армію — яку власне цього року почнуть поважно зменшувати. Для Европи існування СССР — це смертель-

на і актуальна загроза, і тому Европа гарячково шукала виходу із цієї ситуації — в першу чергу в союзі з Америкою. Алеж бо цей союз до нічого конкретного не довів. Минули довгі роки, а союзникам не вдалось відтиснути Росію з Европи, відсунути її назад в Азію. Навпаки, за час існування цього союзу Росія зміцнила свої мілітарні та політичні позиції на Сході Европи і підготовила ґрунт до майбутніх дій на Заході, в чому комуністичні партії західних держав мають виконати свою, точно окреслену, ролю. Що цей союз не дав европейським державам бажаних успіхів, можна це зрозуміти. Ситуація не дозволяла. Не можна було відтиснути Росії без великої війни, та ще й в стратеґічній ситуації, коли запліччя СССР було забезпечене червоним Китаєм і СССР мав перед собою тільки один фронт і одного противника.

Тому европейські держави прийняли наче Божу ласку конфлікт червоного Китаю з Москвою. Цей конфлікт достоменно змінив ситуацію так під політичним як і під військово-стратеґічним оглядом. Цей конфлікт відкрив ціле запілля Совєтського Союзу, ба навіть більше, відкрив просто другий фронт, покищо тільки політичний, але завтра — може військовий. Західня Европа перевела негайно ревізію свого погляду на справи і внаслідок цього Де Ґоль — всупереч Америці — визнав червоний Китай. Червоний Китай став на сьогодні союзником західньої Европи і колір його політичних переконань не грає найменшої при цьому ролі. Хіба Америка не була в союзі з червоною Москвою проти Німеччини? В політиці такі сантименти, як політичні ідеології, ніхто не бавиться, тверді факти говорять за себе. Та в час, коли Европа вирішила повністю почати використовувати новостворену ситуацію — Америка раптово запротестувала. Перше всього рішення Де Ґоля було скритиковане за всіми правилами політичних поучень з Вашінґтону, а далі, щоб доказати його неправильність, почали з'являтись як з рога обильности заяви («стейтменти»), статті та й цілі книжки про те, що не Росія, а червоний Китай є найбільшим ворогом людства і що (га-га!) треба обороняти Росію перед напастю збоку червоного Китаю!

Америка завжди мала сентимент до Росії, без огляду на характер її режиму, але ніхто не сподівався, щоб американські емоції керували американською політикою. На жаль, так воно є. Ці, хто сьогодні формує політику Вашінґтону, вирішили за всяку ціну зберегти СССР від всякої небезпеки, а зокрема від китайської, так ніби СССР не міг би сам собі дати ради з безборонним в атомовому відношенні Пекіном. Безборонному — доки?

Треба сподіватися, що европейські держави, а зокрема Франція, допоможуть Китаєві в проглядному часі зробити свої атомові бомби, щоб могти таки насправді шахувати Совєтський Союз і тоді щойно почнеться тонка гра міжнародної дипломатії, до якої Европа повністю готова і вишколена, але чи так само вишколені емоційні американські політики...?

Висновки

Ось так Захід дійшов до свого великого роздоріжжя. Це роздоріжжя — це зворотний пункт в історії світу, в цьому немає сумніву. Різні фантазії вже мали місце в світі, хто зна, чи ще не станують проти себе з одного боку Росія і Америка, а з другого Китай і Европа? Вже раз стояли проти себе з одного боку Росія і Америка, а з другого Японія і практично Німеччина з Европою, яка цілком не більше любила німців, як поневолені народи люблять Росію.

На всякий випадок НАТО залишиться куском паперу, без жадного реального значення, а Об'єднані Нації шпилькою в боці західнього світу — також без жодного реального значення. Якщо справи візьмуть дійсно такий поворот — то це буде стовідсотковий, тотальний крах американської політичної школи, започаткованої покійним президентом Рузвелтом і продовжуваної до сьогодні — всупереч всякому здоровому глуздові. В цій школі немає місця для звільнення поневолених народів і в цій школі немає місця для усунення комуністичної загрози з лиця землі раз на завжди, навпаки ця школа старається зберегти Росію в ім'я перестарілих і скрахованих ідей суцільности великих політично-економічних імперіяльних просторів, навіть тоді, коли це дієтся коштом жертв і терпінь мільйонів і мільйонів поневолених людей. Було б дивно, якби така школа не зазнала поразки.

Европа починає знов забирати самостійний голос у справах світу і европейська політика — хоч і без атомового маґазину — може довести ще до великих несподіванок у світі.

Денис Квітковський-Квітка

ПРИГАДКА...

Я хочу ще раз на цьому місці підкреслити, що статті й есеї під рубрикою «Мої Міркування» — є **моїми особистими думками й поглядами.** Друкують їх «Українське Слово» й «Самостійна Україна» в **черзі дискусійних статтей, без змін.** Я підписую «Мої Міркування» моїм повним ім'ям і прізвищем й сам один за них **відповідаю.** «Самостійна Україна» й «Українське Слово» **є тільки трибунами, з яких я маю змогу безцензурно говорити. Але в ніякому разі не є «Мої Міркування» висловами політичної, ідеологічної чи іншої лінії згаданих органів чи середовищ, з рамени яких вони появляються.**

Цю заяву роблю не на бажання редакцій «Українського Слова» й «Самостійної України», але з огляду на досить поважний наплив листів на мою адресу, особливо в зя'язку з моїм інтерв'ю з Владикою Мстиславом, що було поміщене в обох органах п. н. «Розмова з Владикою Мстиславом про його подорож до Царгороду й Риму» (див. «Самостійна Україна», ч. 280 за лютий 1964 р. і «Українське Слово», ч. 1160 за лютий 1964 р.) В тій статті-інтерв'ю я висловився особисто за **«дискусією»** на тему **«зближення»** в ім'я братерської любови чи принаймні толеранції між **нашими** обома церквами. Моїм дискутантам раджу ще раз прочитати мою «Розмову» й взагалі мої погляди на т. зв. «діялог», і тоді дискутувати на ту тему на сторінках нашої преси, а не тільки в приватних листах.

МОЇ МІРКУВАННЯ

РОЗМОВА З САМИМ СОБОЮ... ДЛЯ ІСТОРІЇ

Колись, ще дома, в «старому краю», в добі коня й каганця святкували також ювілеї. Міряли їх чвертьсторіччями. Звичайний смертельник міг числити на два ювілеї на протязі цілого життя, маючи на увазі, що його чи її життя починалося не з дня народження, але з дня одруження, зн. з дня, коли людина була здібною на розмножування. Найпопулярнішими були срібні (25 років з дня одруження) та золоті (50 років з дня одруження) ювілеї. Числення років для інституцій починалося з першого дня існування інституції чи початку праці. Але також треба було існувати чи працювати 25 років, щоб заслужити на ювілей.

А тут, в українській Америці чи Канаді, краще. Тут, звичайно, люди тільки родяться і вмирають. Люди тут не старіються. Тому не має, за малими виїмками, індивідуальних ювілеїв. Є т. зв. «биртсдеї», але на цих ювілеях святкується тільки той самий день в місяці — ніколи рік.

Взамін маємо тут — в українському світі, очевидно — повінь ювілеїв різних інституцій. Одиноким правилом і законом цих святкувань є: чим частіше, тим краще. Тому менші інституції святкують себе ювілеєм кожного року, а більші — кожних п'ять років. Дуже часто є так, що така велика інституція має кілька менших інституцій при собі й тоді для ювілейних справ і цілей інституція-матка проголошує інституцію-дитину самостійним тілом і виходить так що та сама інституція, за поміччю своїх «дітей», має кожного року якийсь ювілей всенаціонального значення. Я люблю ювілеї. Маю клопіт тільки з тим, що не можу бути на всіх, бо дуже часто припадає кілька на той самий «вікенд».

В Америці (ЗДА і Канада) ще й сьогодні т. з. конформізм є законом громадського й товариського життя. Всі намагаються бути подібними до себе в усьому — в поведенні, в зовнішньому вигляді навіть у думанні. На індивідуалізм нема багато попиту. Немає також абсолютних вартостей, є тільки т. зв. «евереджі» або «середнє число». Найліпшим не є той, що є найліпшим, але той, що є найліпшим з усіх — числячи від найгіршого до найліпшого. Але це інша тема, а я маю щось інше на увазі.

Я подумав собі: якщо всім вільно й личить уподібнюватися, малпувати, чи «конформуватися», а в тому і святкувати всякі ювілеї під гаслом «чим більше, тим краще», то чому я не

мав би відсвяткувати ювілею, от наприклад, «піврічний ювілей з нагоди появи «Моїх Міркувань»?! Чому так скоро? Бо пів року є більше, як досить часу, щоб хтось зареагував на те, що ви пишете; а крім того, якщо, наприклад, якась мистецька одиниця може святкувати свій «однорічний ювілей», хоч вона навіть не мала ще змоги добре представитися громадянству, то чому мені не вільно святкувати піврічного ювілею після написання цілої серії статтей і есеїв?!

Отож вам «піврічний ювілей» «Моїх Міркувань». Почав я писати мої міркування зараз після посвячення площі під пам'ятник Тарасові Шевченкові у Вашнґтоні, зн. після 25-го вересня 1963 р. Я тоді «розпустив «Мої Міркування» летіти, як пташки, на редакційні столики кількох українських газет». І сіли вони на добрий грунт: Редактори журналу «Самостійна Україна» (Чікаго, ЗДА) й тижневика «Українське Слово» (Париж, Франція) рішилися чесно й совісно друкувати «Мої Міркування» — без змін. «Самостійна Україна» почала друкувати «Мої Міркування» у випуску ч. 10 (176) за місяць жовтень, 1963 р., а «Українське Слово» у випуску ч. 1149 за 17-ий листопада 1963 р. Редактор «Самостійної України», д. Михайло Панасюк почав уже друкувати мої писання без редакційного вступу, а редактор «Українського Слова», д. О. Жданович дав короткий вступ «Вд Редакції», пишучи м. ін.: **«Міркування» Д. Квітковського — його особисті міркування. Тому містимо їх без жодних змін.** Будемо раді, коли над порушеними проблемами, чи над насвітленням поодиноких пекучих питань вив'яжеться серйозна дискусія».

***

Отож вам піврічний ювілей «Моїх Міркувань». сам собі справляю його; скликаю гостей зблизька і здалека. Розкладаю їх довкола мого «писального» столика і сам вділяю їм слово. Кінцеве слово буде моє. За добрим українським звичаєм всі гості хвалять мене й часом кидають громи на інших; — це для контрасту, — для того, щоб ганячи інших — кинути більше світла на мої «заслуги». Не запросив на цей ювілей ані ред. О. Ждановича, ані ред. М. Панасюка; першого тому, що він критикував мене публічно в редагованій ним газеті, а другого тому, що — мовчав. Не запросив також друга Романа Шраменка, бо він уже вилаяв мене на сторінках «Самостійної України». Запросив, проте, Головних Редакторів «Свободи», «Нового Шляху», «Нашого Світу», і всіх тих звичайних смертельників, до котрих я звертався прямо й особисто в моїх «Міркуваннях», а вони зіґнорували мене. Для них буде призначене моє кінцеве слово. Інакше я не маю змоги розмовляти з ними. Вони за високо сидять, щоб я міг бачити їх, або щоб вони могли читати «Мої Міркування». Пригадую собі ще з гімназійних часів таку епіграму на адресу людей, що «піднеслися» дуже високо й лишили «в долині» навіть своїх колишніх приятелів. Один такий приятель «на долині» розпучливо звернувся до свого приятеля «на горі» з таким словом: «Ти так високо піднісся, дорогий мій друже, що ти не повинен дивуватися, якщо ти виглядаєш мені таким малим відси, з долини ...» То ж, щоб не користуватися мудрістю повищої епіграми, я запросив на свій ювілей всіх — «мешканців Олімпу» й тих, «з над Гудзону», як пише мені один мій прихильник. Але приступімо до першої точки програми: Промови: Щоб надати цим «промовам» більше ваги, я вибиратиму з них тільки найважливіше й не подаватиму назви «промовця», але тільки місцевість, з якої він приїхав чи прилетів на мій «ювілей». Ось вони:

Торонто, Канада: «Дорогий Докторе! Читаю Твої статті в «Українському Слові». Але при тому помічую, що вони викликають відгуки в інших газетах. Я на те не звертав уваги, але нині вирізав один відгук з «Нашої Мети» з 1. 2. 1964 і Тобі висилаю ... То значить, що б'єш цвяшок по голові і то нарід відчуває... Люди цікавляться різними темами, проблемами, але часто не мають відваги щось написати... Ти взяв добрий тон і продовжуй ...»

Буенос Айрес Арґентина: «Сьогодні прочитав Твої «Міркування» в «Українському Слові» з 3-го листопада й 1-го грудня, 1963 р. ..., якими я прямо захоплений і ґратулюю Тобі за гострість ума та найважливіше за відвагу. Моя дружина читала двічі «Ідеалізм, матеріялізм, реалізм» та подивляє Твою ерудицію, а передовсім силу духа. Досі ще ніхто з наших так ясно не писав про справи, над якими теоретизуємо десятками років і не можемо собі дати ради з ними». Після довшої, двомісячної павзи: «Дальше дуже пильно читаємо Твої «Міркування» в «У. С.» . . . Тягни дальше, може люди урозумляться».

Чікаґо, ЗДА: «Хочу зложити Вам щире Спасибіг за Ваші статті, що їх містить «Самостійна Україна» під наголовком: «Мої Міркування». Продовжуйте ті міркування . . .

Скарборо, Канада: «Щиро-сердечно ґратулюю Вам за Ваші статті «Мої Міркування». Читаю їх з захопленням. Прошу, батожіть, кого треба».

Гібінґ, Міннесота: «Ґратулюю за Твої щирі, відважні і правдиві думки».

Сідней, Австралія: «Ваші Міркування» — це подув нового, здорового вітру в нашій журналістиці. Ми забули називати речі по імені й це завело у нас брак відповідальности на верхах, відсутність здорового критицизму на низах: Пишіть далі — мужньо й одверто. Наш нарід здоровий і він буде з Вами».

Мюнхен, Німеччина: «З цікавістю перечитую Ваші статті . . . Дуже мені сподобалася Ваша стаття про жидів, де Ви досить мужньо і правдиво змалювали те питання . . . Між іншими читав Вашу замітку в «УСлові», що торкалося поїздки арх. Мстислава до Риму . . . Промовець критикує поїздку Владики Мстислава до Царгороду й Риму, мовляв, «наші американські православні такого уповноваження йому не давали», а католики не підходять щиро до «зближення» церков, тому ми мусимо погодитися, що маємо дві релігії, як і інші народи та мусимо знайти спільний знаменник, а не щоб лише старатися, щоб одна церква з'їла другу в імґя братської любови ...».

Чікаґо, ЗДА: «З насолодою читаю Ваші «Міркування» . . . А наш Владика Мстислав вартий того, щоб його в ноги цілувати. Хоч його і лають, то тільки дурні це роблять, а кожний чесний українець, а до того ще й православний мусів би бути гордий за такого Владику».

(на цьому перервав на хвилину промови й прохав держатися теми: хвалити, або ганити /а хто зважиться ганити на ювілеї?/ тільки солемізанта». Так і сталося — спершу).

Ст. Паул, Міннесота: «Скажу Вам правду про Ваші «Міркування»: **вони українській спільноті дуже потрібні . . .** Вже пора правильно реагувати на цілий ряд справ, яких допускаються деякі наші «провідники з над Ґудзону». Це потрібна справа і Ви можете це надзвичайно добре зробити. Ви . . . можете зробити надзвичайну прислугу українському народові в його боротьбі за свою волю, правду і справедливість. Бо видно, що нам треба буде ще зводити боротьбу зі своїми «приятелями» та з добре оплаченими провідниками» . . .

Париж, Франція: «Радо читаю Ваші міркування. Менш захоплений рефлексіями про през. Кеннеді. Не тому, що не відчував повагу до покійного, але він таки нам чужий і за нього особисто я «не лляв би крови». Я не за тим, щоб таких тем не порушувати, тільки щоб їм не присвячувати забагато місця».

Мюнхен, Німеччина: «Покликуюся на те, що Ви в Европі відомі завдяки Вашим статтям в «Українському Слові» . . . ,дозволю собі попросити Вас допомогти мені . . . »

(На цьому знову мусів перервати беседи, бо вони могли б довести до дуже неприємного положення для мене, тим більше, що в ковертах з промовами я вже дістав кілька збіркових лист . . .)

Ст. Паоло, Бразилія: «З приємністю читав Ваші думки про книжку Ореста Зибачинського «Інтеґральна Революція». Я хотів би також дещо написати на ту тему, але не маю «писацького» хисту. Розбурхуйте наші застояні води».

Стокгольм, Швеція: «Ваші «Міркування» гріють моє серце на цій зимній півночі. Коротка рецензія про збірку поезій Ганни Черінь «Чорнозем, чи ліпше згадка про її вечір у Детройті — захоплюючі. Ми з Дружиною читали вголос і дивувалися, як добре Ви все те знаєте і відчуваєте. І загалом стаття бистра і динамічна, щось таке в журналі дуже потрібне і добре, що Ви за це взялися».

Нью Йорк, ЗДА: «Ваші гострі «Міркування» розривають шкаралупу звичок і конвенціональности, яка все в нас покриває на шкоду здоровому процесові і доводить до кретиніння нашого життя. За те розривання я готовий поцілувати Вас в лисину! . . Вони бо викликують бурю заперечень з різних боків. Може й не зважиться ніхто писати, але попсьочувати будуть . . . адже це вперше сказано відкрито про «неподобства» в УККА і коли згодом повернетеся до цієї теми, щоб сказати те саме про УНСоюз, то я буду щасливий. А коли б Ви проаналізували господарську політику найбільшої нашої інституції тут, де ,нпр. Головний Редактор бере 1,200 дол. на місяць, а співредактори по 300 дол. — то Ви зробили б велике діло. Діячі в Новому Йорку закричать про скандал, але Ви того не бійтеся! Народ буде з Вами!»

Клівленд, Огайо: Ґратулюю за відвагу! Було б добре, щоб Ви написали до «Свободи» й запиталися — чому вона не помістила Резолюції ОДВУ із З'їзду в 1962 р.»

Міннеаполіс, Міннесота: «Вам треба писати Ваші «Міркування», і то часто, і стало . . .Мені подобається Ваш стиль. Все ж таки хочу звернути Вашу пильну увагу на пару важливих речей. Перше, завжди тримайтеся фактів. А коли маєте факти, то тоді сміло і відважно висвітлюйте ці факти для загального добра нашого народу . . . Друге, — будьте речником нашого народу . . . А наш народ за це буде Вас любити . . . Третє, — тому, що Ви маєте той рідкий хист природного гумору — уживайте його в своїх писаннях . . . Четверте, уникайте усяких директивних нападів, хіба, що того абсолютно треба . . . Ось один Вам факт: Відділ УККА в Міннеаполісі на великому вічі з приводу 30-ліття голоду в Україні ухвалив Резолюції, які були вислані усім місіям в Об'єднаних Націях, всім Амбасадорам у Вашінгтоні і багатьом провідним пресовим коментаторам, професорам і американським урядовцям. Разом вислано понад тисячу примірників. Вислані і до редакції «Свобода». Однак, я не бачив про ці резолюції нічого в «Свободі». Вона їх не видрукувала, а як знаєте, друкує всякі інші резолюції. Ви, як здібний кореспондент, повинні в спеціяльній статті про це подати знати всій українській людності».

Рим, Італія: З приємністю читаю Ваші «Міркування». Подивляю Вашу відвагу, але знаючи деяких наших людей, чи не пошкодить це Вам у Вашій професії? Люди матимуть причину оминати Вас . . . Чи не за гостро напали Ви на ред. Волтера Душника? . . . Чи він дійсно був кілька тижнів у Римі, як **кореспондент УККА**, на Ватиканському Синоді? Що люди на це?...»

Вінніпег, Канада: «Поздоровляю Вас за дотепні і роїумні «Міркування» в січневому числі «Самостійної України». Таких би статтей побільше».

Рочестер, Нью-Йорк: Читаю Ваші «Міркування» в «Українському Слові »і в «Самостійній Україні». Добре, що «Свобода» відмовилася друкувати деякі Ваші статті. Збагачуймо наші видання. Не люблю невтралістів — і Богові свічка і чортові огарок. Але Драґан мусить так поводитися: за масна посада, щоб ризикувати публкуванням якихось там «міркувапь» . . . Не знаю також, чи доцільно було атакувати Душника так особисто. Коли Ви згадуєте про «Юкр. Віклі» — це правильно, це важне з громадського боку, але коли Ви його атакуєте за те, що він на трибуні стояв, щоб себе показати, то це вже злобно . . . »

На цьому я мусів остаточно перервати ювілейні промови, бо в них не було вже досить похвал для мене, але навпаки — мене почали атакувати . . . Я ще і тому мусів перервати ці промови, що запрошені гості, головні редактори, не маючи охоти говорити, почали нудитися й навіть давати певні ознаки, що їм уже досить тих «промов» і вони готові кожної хвилини встати і вийти. Це позбавило б мене мого кінцевого слова, а тим самим і змоги та нагоди подивитися прямо в очі «головним редакторам» і заставити їх в ім'я ювілейної чемности — вислухати мене.

Моя ювлейна промоав почнеться з кінця й матиме кілька осібних, незалежних від себе точок: Ось вони:

1. А люди таки читають і міркують . . .

Наперекір усім тим, що мовчали, думаючи, мабуть, що якщо вони мовчатимуть, то ніхто не почує мого голосу, — я дуже радий ствердити, що люди читають «Мої Міркування» і міркують над ними . . . Доказом цього є повищі «ювілейні промови» та багато листів, телефонів і звичайних приватних розмов. Вже під час «ювілею» дістав потішаючого листа від ред. О. Ждановича з Парижу, в якому він пише: «Не турбуйтеся тим, що маєте такі самі похвальні відгуки. Це певно мало. Але не так вже й мало. Бо ж відгуки свідчать, що люди читають і навіть думають, коли дають оцінку. І на потіху Вам ще можу сказати, що думають не тільки Ваші особисті приятелі і взагалі люди з вищими студіями, а таки й пересічні читачі. А це вже то, що кожному авторові дає багато».

Мене непокоїв і непокоїть факт, що люди на високих громадських позиціях, люди, що стоять у проводі цієї громади — навіть приватним листом не відзивалися на мої прилюдні запити до них, на мою критику їх поглядів чи їх громадських діянь. Це тим більше непокоїть мене, коли довідуюся, що наша громада читає «Мої Міркування». Якщо не мені, то **українській громаді вони повинні дати відповідь.** Це належить до елементарної етики громадських діячів. Я мав прямі запити, наприклад, до редакторів деяких наших часописів чи журналів та до деяких провідних людей, але дотепер ані я, ачі українська громада не удостоїлася відповіді від них. Чому? Я маю право на таку віповідь не тільки, як читач повищих публікацій, але і як член тих громадських установ, з рамени яких вони працюють. Чи не так? Чи може вони так високо піднеслися, що не чують і не бачать, що

діється на долині . . ?. Я тільки пригадаю це раз, що люди таки читають мої «Міркування» і міркують . . .

З моїми «міркуваннями» там «нагорі» дотепер вийшло майже так, як виходить з конвенціями Українського Конгресового Комітету Америки (УККА). Там з'їжджаються делегати з усієї Америки (ЗДА) — часом є й гості з Канади чи Аргентини — і ці делегати, умандатовані своїх місцевих громад, вислухавши звітів Президії УККА, починають дискутувати над звітами, давати запити й висловлювати побажання щодо майбутньої праці. Вони (делегати) вкладають своє серце в свої «промови», — але можуть виговорити навіть свої легені: їх ніхто не слухає і звичайно ніхто не дає відповіді на їх запити . . . Делеґати бачуть голову тільки тоді, коли він «звітує» й тоді коли дякує за вибір . . . І хоч такі конвенції коштують грубі тисячі українську громаду, то не вирішують вони нічого.

Але це не означає, що громада не міркує. Величезний упадок жертвенности на Народний Фонд треба, мабуть, пов'язати з браком заінтересування тих, що на «вершинах» тими, що на «низах» . . . Казав хтось, що часом і дурень може навчити мудрого. Кажуть, що Сократ перед самою смертю мав би сказати: «Тепер я знаю, що нічого не знаю!» Чи подумав хтось із тих, до кого я звертався поіменно в моїх «Міркуваннях», що може й вони багато дечого не знають? Хто так думає — той шукає, слухає, міркує . . . Найбідніший є той, хто думає, що він усе знає. Тому він може іґнорувати всіх, не звертати на нічого уваги — й дурити громаду своїм всезнайством.

Але і «всезнайки» мають свої клопоти. Вони мусять часто самі пожирати власну лють. От пише мені один мій приятель із Віннипеґу: «Читаю Ваші «Міркування», і хоч не годжуся з деякими Вашими думками, то все ж таки всі вони напевно дають добре підложжя для серйозної публічної дискусії. Але чомусь цієї дискусії немає. Прикро, що я не маю «доброго пера», а то мав би велику охоту подискутувати з Вами на сторінках преси. Недавно бачився я з деякими людьми з певного середовища. Вони страшенно лаялися на Ваші статті про соборність. Але — або відплюнуться в своїй пресі якось по-хлоп'ячому, або взагалі цієї делікатної справи не порушуватимуть. Поперше, тому, що делікатних справ ніхто не має відваги порушувати, бож у нас не хочуть люди думати, а подруге тому, що не можуть вони дискутувати з людиною іншої думки, а тільки нападати. Це люди, що годуються власною люттю. Тому вони поводяться, діють і думають згідно з поживою, якою кормляться . . .

Але й ці люди читають і міркують — люто міркують, але міркують. І цим я радію.

Я вірю, що проблемою нашої політичної соборности й единого дня незалежности займеться таки одного дня УНРада й усі ті, що покликані держати закон і порядок у нашій громаді. Вони напевно повинні читати й міркувати. А хто відгукнеться на ідею Українського Корпусу Свободи? Відкиньте мої думки, але скажіть прилюдно, чому?! Українська громада має право почути від своїх провідників і від тих, що формують «громадську опінію» — чому вони думають і діють так, а не інакше. Іґнорування мене чи моїх думок — не принесе чести тим, що повинні говорити, а скромність є доброю прикметою святих, героїв і звичайних людей.

Хто має обов'язок говорити, але мовчить, — за нього говоритиме історія.

2. Наша велика преса.

І хоч наші люди, по всіх закутинах світу, читають «Мої Міркування» і також міркують, то наша «велика» преса мовчить. Не знаю причини. А тих причин може бути дуже багато. Але замість спекулювати, я спинюся на одному чи двох прикладах.

В тижневику «Українське Слово» (Париж, Франція) в ч. 1,160 за лютий 1964 р. була моя стаття п. н. «Владика Мстислав про свою подорож до Царгороду й Риму». Це була перша така розмова з Владикою Мстиславом після його повороту з Европи; й думки висловлені там — включно з моїми заввагами — були також **ориґінальними, ніде не опублікованими до того часу.** Я був певний, що наша преса, особливо та, що так завзято говорила про «об'єднання», «зближення» чи принаймні про «діялог» між українською православною та греко-католицькою церквами, якщо не передрукує, то хоч зреферує ту статтю. Але я помилився. Ніде ані «чичирк». Редактор англомовних видань УККА, п. В. Душник, помимо того, що був, за громадські гроші, кілька тижнів кореспондентом у Римі на Другому Ватиканському Соборі, й помимо того, що написав десятки статтей про Собор, а зараз виїжджає з рефератами на ту тему — не тільки не спімнув ані слова про моє

свого роду інтерв'ю з Владикою Мстиславом, але й про сам «діялог» нічого більше не пише. Читайте англомовні видання УККА й самі переконаєтеся, що там продовжується той самий «монолог» . . . Це тим дивніше, що Владика Мстислав, в ім'я християнської любови до ближнього та в ім'я братерського замирення в рядах того самого народу на релігійному полі, був прихильником такого «діялогу», щонайменше в наших рядах. Я був і є за таким доброзичливим «діялогом» у наших рядах. Але чи наша преса допомагає в цьому? Я дуже сумніваюся. Боюся, що опоненти такого «діялогу» з рядів православних мають рацію, сумніваючися в добрій вірі дискутанта з другого боку. Пан В. Душник є великим діячем у рядах Католицької церкви. Що зробив він, щоб усунути запідозрення й створити атмосферу довір'я й доброзичливости в рядах «дискутантів»?

З приводу 70-літнього ювілею Українського Народного Союзу в Детройті, я прилюдно поставив був запит Головному Секретареві УНСоюзу, д-рові Я. Падохові, чому «Свобода» не помістила або не зреферувала на своїх сторінках моєї «розмови» з Владикою Мстиславом, тим більше, що та стаття розглядала в позитивному аспекті справу т. зв. «діялогу», й через що Владика Мстислав має певні неприємності в рядах УПЦеркви? Не маючи безпосереднього відношення до газети, п. д-р Падох не міг мені дати вичерпної відповіді, він тільки висловив погляд, що «Свобода» не передруковує статтей з інших газет. Припадок хотів, що я мав якраз під рукою найновіше число «Свободи» (ч. 21, від 11-го лютого 1964 р.) і в тому числі була на цілу шпальту стаття п. н. «Жидівський діяч про Собор». І далі читаємо в тому числі «Свободи»: «Під таким заголовком вмістили польські «Вядомосьці» з Лондону в додатку «На Антені» з 22-29 грудня 1963 р. цікаве інтерв'ю свого співробітника К. Комлі з відомим жидівським діячем Йосифом Ліхтеном» І так далі. Не цікаво? «Свобода» присвячує цілу сторінку реферуванню статті з польської газети про інтерв'ю з жидівським діячем про Собор у Римі, а не згадує ані одним словом про інтерв'ю українського журналіста з українським православним Владикою про той самий Ватиканський Собор! Я абсолютно не є проти інформацій, але я все ж таки гадаю, що перші речі мають бути першими. Писав чи казав колись Головний Редактор «Свободи», що йому не вільно руководитися особистими уподобаннями в редагуванні газети й у «політиці» чи в напрямних газети. Я з цим згідний — в практиці, але не тільки в теорії. Написав мені д-р Я. Падох, що передав мою «інтерпеляцію» там, де треба. В інших демократичних парляментах чи інституціях «інтерпелянт» завжди дістає таку чи іншу відповідь. І я жду . . .

Інша українська преса, особливо та, на яку я числив, що «відгукнеться» й піддержить «діялог», — також промовчала й продовжує свій «монолог». «Новий Шлях» (Вінніпеґ, Канада) що так захоплювався «українським» Папою Римським, також промовчав думку українського православного Владики про Собор. І знову цікаво, що це діється в той час, коли та преса не має досить путнього матеріялу й друкує нісенітниці. От, наприклад, «Новий Шлях» в ч. 49 за 7 грудня 1963 р. друкує на першій сторінці довжелезну статтю Вадима Іншого п. н. «Цілувати чи не цілувати . . . » Це «діялог» між журналом «Наш Світ» і «Новим Шляхом», при чому «Н. Ш.» покликав собі до помочі американський журнал «Тайм» на тему «цілувати чи не цілувати пань у руки». Після «екскурсів» в історію — очевидно, поплентуючи за «Тайм-ом», — «Н, Ш.» устами Вадима Іншого, голосить українському народові: «Одним словом, цілувати жінок у руку можна, а навіть треба, але треба знати як, де, коли і кого... Звичайно так буває, що коли цілуючий зустрінеться з опором жіночої руки, то щось тут не в порядку або з жіночістю тієї пані, або з мужеськістю того пана». Не цікаво? На першій стороні, великим шрифтом, в обрамуванні . . . Я з нетерпеливістю чекав дальших статтей на цю преважливу тему, але, мабуть, переочив. Мене особливо цікавило: «як, де, коли і кого»...

Отож маю жаль до нашої «великої» преси, що навіть лаяти не хоче мене . . . Я помимо того й далі розмовлятиму сам з собою . . . для історії.

3. Сильний трунок.

З «ювілейних» промов читач вичув, що в нашій громаді не згас, не притупився дух Гамалії . . . Не беззубий ліризм і розкладовий інтелектуалізм, але гідна, мужня постава, зроджена з глибокої віри в непохитну, Велику Українську Правду — захоплює наших людей і духово мобілізує їх. Не безмежна, до нудної бридоти доведена деклямація про «згинуть наші вороженьки, як роса на сонці», імпонує нашим людям, бо вони знають з гіркого досвіду, що в цьому світі кожну річ треба здобувати. Не ворожбитство, але холодна аналіза фактів — приємних чи неприємних, але фактів — зроджує віру наших людей до своїх провідників.

Не має безвиглядних ситуацій, тільки треба мати відвагу й мужність подивитися прямо в очі цій ситуації, оцінити її і тоді, на основі цієї холодної оцінки, найти засоби опанувати її, перемогти.

Ми роками деклямували про безприкладний наш героїзм, про нечуваний у світі патріотизм, про безмежну нашу любов до України, — а чи дійсно так є? Подивімося кожний із нас у власну душу, покличмо до звіту нашу совість і запитаймо: чи дійсно люблю я Україну — ту вічну, безсмертну Україну? Чи люблю я її кожною моєю думкою і кожним моїм ділом? Чи люблю я брата свого — бо кожний українець є моїм братом і водночас частиною України? Чи співаючи в церкві «Боже, єдність нам дай», — я дійсно думаю про єдність — без фальшу й підступу? Чи коли я говорю про єдність, про потребу єдности мого народу — з проповідальниці, з святочної трибуни, в розмові з друзями —, чи дійсно думаю я про єдність, єдність, що випливає з братерської любови? Чи коли я проповідую любов — чи це є дійсно та велика любов, без крихітки ненависти й підступу, любов, яка є всепрощаюча? Чи не ділю я мій нарід, мою Україну на різні групи — релігійні, партійні, соціяльні —, і чи не люблю я одної групи більше від другої і тим самим, чи не дію в практиці проти єдности, яку проповідую в теорії? **Станьмо до сповіді — кожний перед своєю совістю і, якщо хтось із нас найде, що він грішить, хай сам собі наложить покуту.** Чи не вчив нас наш Спаситель, що не можливо любити Бога, ненавидячи брата свого?!

Перестаньмо годувати нашу суспільність розкладовим, роззброюючим її інтелектуалізмом. «Завжди тримайтеся фактів» — надзвичайно мудро поучує мене один із «бесідників» на моєму «ювілеї». А ті факти є дуже часто не такі, як їх подає нам наша преса. Тому й висновки з фальшивих фактів мусять бути фальшиві. Наша преса й публіцистика взагалі базується у великій мірі на засаді, що фактом є не те, що є дійсно фактом, а те, що вона бажала б собі, щоб було фактом. Якщо читаєте уважно тільки нашу пресу, то ви дивуєтеся, чому дотепер не завалилися ще деякі держави, чому український нарід далі під чужим пануванням!? Ми забуваємо одну велику правду, а саме, що **Свобода — національна й індивідуальна — не має ціни.** Її неможливо ані купити, ані продати за гроші, чи за якісь інші земні матеріяльні вартості. Тому, якщо ми дійсно свободолюбний нарід, то ані Москва, ані ніяка інша чужа сила не може створити нам умовин, які могли б нас задовольнити. Доки Москва, а не Київ матиме перше й одиноке слово щодо долі України й її народу, до того часу ніякі, і найкращі умовини не можуть задовольнити нас. **Бо свободу не дається, свободу мається.** Ми не маємо свободи. Україна поневолена. І доки Україна поневолена, її поневолювач буде нашим ворогом, без огляду на його політику й усі інші факти. Тому маймо відвагу подавати правдиві факти про стан в Україні і про стан її ворога. Це не означає, щоб ми не критикували, але критикуймо справжні факти — мудро й мужньо. Особливо подаваймо правдиві факти про нашого ворога, щоб ми відповідно зброїлися до його поборювання. Не присипляймо себе ілюзіями про неминучий, скорий упадок «колоса на глиняних ногах», але **підготовляймо** українську націю до дальшої боротьби проти ворога, такого яким він в дійсності є. Подаючи дійсні факти, ми безупину пригадуймо тільки собі: **Немає свободи з ласки іншого. Свобода або є свободою, або її немає.** Хочемо бути свобідними — національно й індивідуально?? Так! Тоді геть з Москвою чи всякими евентуальними іншими поневолювачами України — без огляду, які вони.

Наша громада любить і може витримати сильний, нерозводнений трунок. Це добрий знак. Це знак, що українська нація має повну моральну й духову силу виконати Заповіт Шевченка: Вставайте, кайдани порвіте!

4. Я також гадав . . .

Я також гадав, що дехто образиться за мої часом майже особисті напади на декого, за «чесання під шерсть», як пише в своєму листі до редакції «Самостійної України» д. Роман Шраменко. Я вже навіть почав був писання листів з перепрошуваннями, але пізніше подумав: А може хоч такий гострий тон примусить наших «лідерів» і творців громадської опінії зареаґувати? Бо, думав — і думаю — нам треба широкої, громадської дискусії на цілу серію проблем, які в нас трактується односторонньо або взагалі оминається, як певні табу. Але я — а зо мною і д. Роман Шраменко, і ред. О. Жданович і багато інших — тяжко помилилися: ані дразлива тематика, ані за «персональний» тон моїх писань не спонукали моїх «опонентів» до реакції.

І мені стало сумно: чи дійсно нам не потрібно дискусії? Чи в нас заникло почуття особистої

гідности? А може щось іншого? Міркуйте самі . . . Я тільки хочу запевнити моїх критиків, що ніхто не образився й ніхто не гнівається на мене за мою «критику особистої поведінки» декого.

Я з цього мушу зробити висновок, що я таки мав рацію, люди пізнали себе, як у дзеркалі, й тому чому і гніватися на мене, ображуватися?! Чи хтось з вас ображується, дивлячися на себе в дзеркало? . . .

Б. Сивенко

КРАХ МОСКОВСЬКО - КОМУНІСТИЧНОГО «ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗМУ»

Довгі десятиліття московський комунізм, що внутрі совєтської імперії тримався тільки нещадним сталінським терором, поза межами СССР мав марку «інтернаціонального борця» проти колоніялізму західних потуг, оборонця експлоатованих і покривджених трудящих мас. Навіть ліквідація Москвою неодного десятка західніх комуністів (німецьких, польських, еспанських), що перейшли легально чи нелегально в СССР, щоб прискорити «будування соціялістичної батьківщини всіх трудящих» — мало похитнула загальну опінію про миролюбність та інтернаціоналізм комуністичного московського проводу. Бо багато не могли довідатися через залізну заслону, якою СССР щільно відгородився від вільного світу, а подруге, велику ролю в маскуванні дійсного обличчя червоної Москви відограла шалено настирлива, і треба признати, вельми спритна комуністична пропаганда.

І аж величезні територіяльні успіхи Сов. Союзу в наслідок останньої світової війни і пов'язане з ними «подіравлення» залізної заслони зруйнували міт міжнародної солідарности світового комунізму, керованого з Москви. Справді: московсько-совєтська влада поводилася у«визволених» з під влади Гітлера країнах «народніх демократій» — Польщі, Мадярщині, Румунії та Болгарії — як типовий окупант навіть тоді, коли там при владі стали комуністи. Здавалося неймовірним, щоб комуніст міг так утискати комуніста іншої національности.

І довголітній вишколенець Москви Броз-Тіто перший спротивився такому станові речей, заявивши вголос на ввесь світ, що Югославія хоче йти до комунізму **своїм** шляхом, незалежним від Москви.

Трохи пізніше Москва відступила від форсування колективізації в країнах «народніх демократій», а в Польщі Москва навіть змушена була розпустити багато вже діючих колгоспів і привернути їхні одноосібні господарства. Останнім часом на шлях господарського усамостійнення стали також румунські комуністи, давши зрозуміти Хрущову, що вони самі хочуть плянувати розвій румунської економіки.

Але це ще були «квіточки» розбіжностей в лоні світового комунізму; справжні ж ягідки поспіли, чи визріли аж тепер, коли в повному обсязі позначився конфлікт між комуністичними верхівками Москви і Пекіну.

Що не казали б і як би не накидались комуно-китайські вожді на Хрущова за його нібито цілковите «сповзання» з комуністичного шляху, за його нібито угодовство і навіть зраду комунізму, в основі конфлікту Москва - Пекін лежить зовсім не ідеологія, не «філософія комунізму», а цілком реальні господарські інтереси. Перенаселений Китай потребує придатних для хліборобства ґрунтів, додаткової земельної площі, а її має Сибір і опанована московсько-совєтським впливом Монгольська Народня Республіка.

Якщо справді міжнародня солідарність комуністичних країн не фраза була б, то чому не дозволити вільно переходити людності з одної країни в другу? Чому б Совєтському Союзові не прийняти на вільну земельну площу в Сибірі мільйони китайців, що душаться на крихітних клаптиках землі? Взагалі, існування державних кордонів поміж комуністичними країнами є річчю суперечною з ідеєю інтернаціоналізму і світової комуністичної революції, є непередбаченим Марксом і Леніном — ухилом, що йому слушна назва «комуністичний націоналізм». А це значить, що національна ідея виявилася сильнішою за ідею інтернаціоналізму в співжитті і розвитку взаємин поміж різними народами світу.

Бо інтернаціоналізм червоної Москви від самого початку був брехнею, засобом приховати імперіялістичні прагнення підбити собі слабших сусідів. Сьогодні можна з цілковитим правом твердити: як нема якоїсь єдиної, солідарної «світової» буржуазії (а навпаки, є безнастанно конкуруюча різнонаціональна, чи різнодержавна буржуазія), — так нема і єдиного, солідарного «світового пролетаріяту і світового комунізму», принаймні з того моменту, коли він в якійсь країні приходить до влади.

Павлина Різник

УКРАЇНСЬКИЙ ЗОЛОТИЙ ХРЕСТ І КАРПАТСЬКА УКРАЇНА

Минуло вже 25 років від тих пропам'ятних днів пробудження українського народу в Карпатській Україні. А здається чомусь мені, що це діялось десь недавно, бо так глибоко врилися в мою пам'ять ті події, а на згадку їх образи минулого, мов живі картини, перебігають в моїй уяві.

Був це час гарячих сподівань здійснення нашої мрії — віднови вільного українського життя — бодай на малому клаптику української землі, що чергувався з болем і розпукою, коли проти нас і бажання жити вільним життям змовлялися віковічні сили наших ворогів і союзників.

Спершу почали надходити невеселі вісті з Карпатської України. Бо минало майже двадцять років від часу Сан-Жерменського договору, який гарантував Закарпаттю широку автономію, а чехи й не збиралися переводити її в життя. Із легким вітром полетіли обіцянки президента Масарика американським закарпатцям вможливити їхнім братам вільне життя. Навпаки чехи повели на Закарпатті антиукраїнську та промосковську політику. Вони намагалися розбити український нарід, вщіплюючи йому фалшиву московську доктрину, позбавляли українських дітей рідної школи і взагалі провадили чехізацію. Економічно Закарпаття також експлуатоване, й наша людність в злиднях..

Проте українська свідомість зростала вже тут головно від 1929-30 р. з подивугідним розгоном, бо Карпатська Україна мала вже свої традиції «Народних Рад» і державницько-соборницьких плебісцитів з років 1918-1919, мала традиції збройного зриву, мала величаві маніфестації «Просвіти», молоді, студентства, а це давало карпатцвм почуття власної гордости й сили.

Аж ріст і загроза нацистичної Німеччини примусили чехів до уступок. Вони знову заговорили про автономію, Карпатський сойм і права для Карпатської України. Вони вкінці й погодилися на уряд для Карпатської України, але до його складу впхали мадярона й польонофіла. Та пробуджені маси Карпатської України вже не хотіли вірити чеським обіцянкам і почали домагатися не автономії, а самостійности, хоч у федерації з чехами й словаками. Вони й зразу почали домагатися й практичних діл, як українізації шкіл і урядів, піднесення соціяльного стану широких мас Карпатської України через парцеляцію поміщицьких дібр і відібрання землі в чеських колоністів, виселення з Карпатської України всіх московських еміґрантів та прилучення до Карпатської України й тих частин української землі, що попали в границі тодішньої Словакії, а вкінці негайного скликання Карпатського сойму.

Чеський уряд застосував тоді політику терору й розгрому. Серед чисельних арештувань на першому місці видно найчільніших українських провідників Організації Української Національної Оборони. Але терор не врятував Чехії. Вона була змушена капітулювати перед Німеччиною і втратити Судети, а під натиском карпатських українців і українців у вільному світі, що станули на засаді державної незалежности Карпатської України, погодитися на новий український карпатський уряд на чолі з о. Августином Волошином, головою першої Центральної Ради Карпатської України.

Для допомоги карпатським українцям зорганізовано на початку жовтня 1938 р. Комітет Оборони Закарпаття в Америці. Почесним головою того Комітету став о. Еміліян Невицький, колишній основник Пряшівської Ради з листопада 1918 р. Головою Комітету вибрано о. Василя Беня, а секретарями Юрія Ґабоду та о. Андрія Кістя. Комітет цей зорганізовано завдяки старанням та допомозі ОДВУ та Братніх Організацій, в тому й Українського Золотого Хреста. Цей комітет скликав уже на 9-го жовтня 1938 р. всенародне віче в Нью-Йорку, на якому тисячні маси однодушно схвалили, що Чехословаччина не дотримала своїх міжнародних зобов'язань супроти поневоленого нею Закарпаття, що створення незалежної закарпатської української держави включно з українською частиною східньої Словаччини є єдиною розв'язкою, що всі претенсії на українську територію з боку Мадярщини та Польщі, гнобителів українського народу, стрінуть найрішучіший спротив, що всі українці арештовані та політичні в'язні в Чехословаччині мають бути звільнені негайно, що українські вояки в чехословацькій армії мають бути якнайшвидше виділені в національні частини під українською командою та вислані на Закарпаття й Пряшівщину для оборони їх прав.

3-го листопада 1938 р. до ОДВУ і Братніх Організацій надходить телеграма від прем'єра

Карпатської України о. Августина Волошина такого змісту: «Ми, Уряд Карпатської України, звертаємося до Вас, наші брати за океаном, із зазивом заманіфестувати свою солідарність з нами в сьогоднішню вирішальну хвилину. Втрата Ужгороду й Мукачева, що є раненням живого тіла нашої Батьківщини, не захитає нашого твердого рішення сповнити історичне завдання. Реальна поміч урядові Карпатської України з Вашого боку, наші брати за океаном, докаже про зрозуміння Вами ваги хвилини.»

Організація Державного Відродження України та Український Золотий Хрест і Комітет Оборони Закарпаття вислали негайно до голов урядів Америки, Англії, Німеччини, Франції й Італії протести проти Віденського рішення, в якому заграничні міністри Німеччини й Італії віддали Ужгород; Мукачево з околицями мадярам, мимо цього, що українське населення становить там більшість.

20-го жовтня 1938 р. Українська Пресова Служба з Женеви принесла Заклик Голови Проводу Українських Націоналістів полк. Андрія Мельника до всіх українців стануги суцільною лавою на службу нації й зокрема бути готовим під сучасну пору кинути максимум національної енергії для скріплення сил у боротьбі за Українську Карпатську Державу.

На допомогу карпатським українцям стають українці по цілому світі. Найбільш бурхливі демонстрації влаштовують українці під Польщею, а польська влада відповідає арештами й пацифікацією. Хоч поляки обсадили границі посиленими військовими частинами, та багато українців із Західніх Земель, а головно гуцулів, переходять у Карпатську Україну, щоб помагати братам у їхній боротьбі.

В цей сам час появляється заклик Головної Управи Українського Золотого Хреста на жіночій сторінці УЗХ у «Націоналісті» (органі ОДВУ і БО), який приготовляє членство до надходячих великих подій, В заклику пишеться: «події що відбуваються в Европі, мусять обходити кожного українця чи українку. Щодня, щогодини дохолять до нас, американських українців, нові відомості й то не тільки відомості, що відносяться до українців на закарпатській Україні, але також тих, що живуть під другими займанщинами. Стоїмо перед великими перемінами, які покищо стосуються наших закарпатських українців. Ця частина української землі, що здавалося була винародовлена, вона підносить прапор свободи й незалежности. Оце нагле пробудження Закарпаття — треба приписати надзвичайній силі української національної ідеї, яка вдержує нарід при житті, хоч як важкі обставини. В обороні українського Закарпаття станула ціла українська нація. Криваві заворушення й демонстрації у Львові, сконсолідована акція українців по цілому світі, оце доказ, що доля Закарпаття хвилює всіх українців. І тому українське жіноцтво в Америці повинно зрозуміти, що нам треба також вести посильну працю. Жінки мусять брати чинну участь у всіх вічах і протестах, висилати протести до великих держав проти зажерливих апетитів Мадярщини та Польщі. Мусимо піддержати слушні змагання українців Закарпаття. Бо що діється тепер на Закарпатті - це початок великого історичного діла України! Може якраз від цього, сотками літ поневоленого Закарпаття, почнеться загальне державницьке відродження України! Цього ми якнайсильніше бажаємо та до цього мусимо приложити всі наші сили!».

А в обіжнику Головної Управи УЗХ, що поміщений у тому ж органі ОДВУ і БО, видно зрозуміння тодішніх передових жінок УЗХ про потребу сильної й чисельної організації. Українське жіноцтво, зорганізоване в УЗХ, відбуло свій з'їзд 3, 4 і 5 вересня 1938 р. та брало участь у з'їзді ОДВУ і 2-му Конґресі Українських Націоналістів. На своєму з'їзді жіноцтво УЗХ зокрема звернуло увагу на поведення поширеної й пожвавленої акції в новозорганізованих відділах, на скріплення організації на зовні та на поглиблення в них ідеї націоналістичного руху. Дальше в обіжнику пишеться, що в тому самому часі, як відбувався з'їзд УЗХ, відбулася й величава маніфестація української еміґрації. Ця величава маніфестація, на яку зібралися тисячі нашого народу, була виявом того, що ідея українського націоналізму жива та близька серцю нашого свідомого загалу. Ця могутня маніфестація повинна й нам, українському жіноцтву зорганізованому в УЗХ, додати охоти до дальшої праці, до праці над тим, щоб уже в короткому часі переможна націоналістична ідея захопила не тільки тисячі, але десятки тисяч нашої еміґрації, яка була б перейнята одним бажанням працювати й жертвувати для великої ідеї визволення українського народу.

Майже всі більші осередки української еміґрації приступають до влаштування віч, ухвалення резолюцій та збирання гроша на допомогу визвольним змаганням Карпатської України. Всюди завзяття, охота до праці та віра в нашу перемогу. Вершком посилених акцій української еміґрації в Америці був маніфестаційний

похід вулицями Нью-Йорку, в якому взяли участь 20 тисяч українців. Хоч маніфестаційний похід та віче, що відбулося 19-го листопада 1938 р. були скеровані проти Польщі, яка здискредитувала себе цілковито в чеській кризі а далі почала тероризувати й пацифікувати Західні Українські Землі й коли Карпатська Україна осягнула вже деякі права на вільне життя, то все таки всі збірки були призначені на допомогу Карпатській Україні. Український Золотий Хрест взяв чисельну участь у маніфестаційному поході, кілька соток членок УЗХ машерували в своїх одностроях.

Того ж пам'ятного листопада прийшов від уряду Карпатської України зазив про допомогу. В ньому о. др. Августин Волошин писав:

«Браття і Сестри!

Сотки літ були ми в неволі. А тепер найшлися були знову в такому положенні, що наша прекрасна й дорога Карпатська Україна могла втратити можність бути господарем на своїй власній землі. Та в тій важкій хвилі, коли змагалися могутні міжнародні сили, а наші вороги торгували нашою землею й судьбою, завдяки достойній поставі українського народу, що станув одною лавою в обороні Закарпаття, вдалося урятувати головну частину Рідної Землі й запевнити її право на самостійне, чисто українське життя. В тій оборонній акції відограла визначну ролю українська еміґрація в Америці. І за це перший Уряд Карпатської України щиро їй дякує, а заразом прохає її допомогти Рідній владі почати відбудову нашої прадідної землі. У тім переходовім часі треба мати негайно більші грошеві засоби, щоб дати поміч безробітним і потребуючим на Верховині, а також тим, що потерпіли через нові переміни.

Нова влада є оперта на нашім народі. Йому вона буде служити й для Його добра працювати. Пам'ятаймо, що наша земля зветься вже Карпатська Україна, чим означено формально й міжнародньо, що це земля Українського Народу. Дійсно, на ній остав тепер тільки український нарід, що тепер зможе виявляти свобідно свої культурні цінности й свої національні стремління. Наші вороги знали, що це так станеться. Тому вони так завзято не допускали до того, щоб заіснувала Карп. Україна. Та проте вона є. Нам усім треба тепер доложити всіх зусиль, щоб на тій Рідній Землі український наріід міг виявити себе гідним репрезентантом Української Ідеї. Ми змагаємо до того й віримо, що також наші Браття й Сестри за далеким морем нам у цім святім ділі допоможуть. Бо це є допомога Рідній Землі й Рідній Ідеї!»

Майже по всіх осередках, де жили українці, все рвалося до праці й до діл. Ще ніколи не бачила я, щоб так багато людей заходило до нашої канцелярії в Нью-Йорку й не лише розпитували про найновіші новини з Карпатської України, а таки голосилися до праці й ще піддавали пляни для кампаній і акцій. А праці в канцелярії ЦУ ОДВУ було дуже багато, бо й треба було відписувати на сотки листів, треба було започатковувати й пильнувати різні акції, треба було вести розмови з поодинокими людьми чи представниками організацій, що майже щоденно заходили до канцелярії. В цей час і багато роджениців із Карпатської України активізувалось. Ми всі хоч працювали тяжко, то були вдоволені, що наша праця очевидячки приносить овочі. Всі ми мріяли як то ми допоможемо розбудувати Карпатську Україну в примірну державу, де направду не буде ні холопа, ні пана, й як при нашій допомозі наші браття будуть могли використати багацтва та красу Карпатської України для забезпечення гідного життя населенню та для здійснення дальших плянів визволення цілої України.

В половині грудня повернули делеґати Комітету Оборони Карпатської України та ОДВУ і БО, які були виїхали перед кількома тижнями в Карпатську Україну, щоб там у співпраці з делегацією Карпатської України обороняти перед відповідальними світовими чинниками права українського Закарпаття на самостійне життя. Обидва вони, Юрій Ґабода і Микола Беньо, пробули в Карпатській Україні біля шість тижнів, були в Ужгороді, Празі, Відні, Парижі та в других містах. У Карпатській Україні вони стрічали прем'єра о. А. Волошина, мін. Ю. Ревая, дра. С Росоху, І. Рогача, Ю. Химинця й інших. Вони також були свідками величавих національних маніфестацій вже по створенні першого автономного уряду, та тепер, коли уряд у руках українців. Обидва вони були захоплені творенням української держави та висловили свою віру, що те, що діється в Карпатській Україні — це тільки початок великого чину.

До нас прийшли листи, що головно Верховина потребує одежі й поживи. Центральна Управа ОДВУ припоручає Головній Управі Українського Золотого Хреста негайно приступати до акції збирання одежі, поживи й гроша та пороблення заходів якнайшвидшого вислання їх у Карпатську Україну. Головна Управа УЗХ видає заклик у цій справі до українського громадянства в ЗДА й закликає в першу чергу свої Відділи та Відділи Братніх Організацій та всі українські організації до започаткування

такої акції. Українці в ЗДА зараз голосяться до праці й до жертв. По всіх більших наших скупченнях праця кипить. До Нью-Йорку до нашої канцелярії скоро починають напливати величезні паки одежі й поживи з різних міст. Хоч ми мали й простору домівку то скоро не стає місця на приміщення тих усіх речей. Доводиться найняти спеціяльну велику крамницю, щоб усі речі спрямовувати туди. Треба ще ті всі речі посортувати й перепакувати. В міжчасі представниці Головної Управи УЗХ звертаються за допомогою до Американського Червоного Хреста й до чеського консула в Нью-Йорку. Чеський консул дуже ввічливо приймає нашу делеґацію та годиться допомогти в пересилці речей і запевняє, що речі будуть доставлені в Карпатську Україну. До сортування і пакування речей змобілізовано всіх членок УЗХ в Нью-Йорку й околиці. Вже 5-го січня 1939 р. Головна Управа УЗХ висилає 126 великих 500 фунтових пакунків одежі й поживи в Карпатську Україну, а за два тижні знову 20 пак. (53 громади брали участь у кампанії.)

(Закінчення в наступному числі)

****

Роман Шраменко

ЗДОБУДЕШ УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ...

II. Наші принципи в дії.

Якщо направду об'єктивно проаналізуємо нашу історію, тоді виразно побачимо, що і в стару княжу добу, і в козацьких часах, і під час Визвольних Змагань 1917 - 20 рр., нам дошкулювала одна вельми прикра болячка, яка нас переслідує по сьогоднішній день включно.

Цею болячкою є наш внутрішній розгардіяш, наше самопожирання.

Чому так є — це окрема тема. Але факт є фактом, що наше внутрішнє самопожирання є більше застрашуюче, як саме поневолення. Бо якщо б ми позбулись першого, друге можна було б безсумнівно легко усунути.

Нині кожний наш щирий український патріот говорить про необхідну нам єдність, але лише говорить, не живе нею, і тому вона, єдність, стала звичайним фразеологічним похватом, а не дійовим порухом чи акцією розуму й серця.

Нашу українську роз'єднаність зустрічаємо на кожнім кроці нашого організованого й неорганізованого життя. Є вона в наших Церквах, політичних угрупуваннях, в суспільно-громадському секторі, студентсько-молодечім, літературнім і т. д., включно із спортовим.

Єдність, духова національно - державна єдність — це істина, якій місце стояти на чолі всіх інших. Нічого не вартий наш патріотизм, наша праця в порозколюваних на частини групах й групках, бо все це тягне один і той самий віз, але в протилежні напрямки, маючи один і той самий результат: стоїмо на місці!

Не улягає вже найменшому сумнівові, що наш ворог зручно використовує нашу роз'єднаність, доливаючи тут і там оливи до огню. Ми це часом бачимо, а часом ні, бо наші вузькі інтереси чи хорі амбіції заглушують здоровий глузд та затемнюють дійсність.

Не раз і не два, ми, залюбки ведемо дискусії про жидівсько-українські відносини, а тим самим покликуємось часто на це, чи те, як у жидів, мовляв, все гарно й добре. Безсумнівно, що сини Ізраелю мають свої позитиви, як і не менше неґативів, бо є вони лише людьми. Але ми звикли добачувати в других **лише добрі діла,** а в себе **виключно злі.** А певні кола нашого громадянства, шукаючи порозуміння з жидами, потрапили в «комплекс каяття»: простіть, мовляв, ми вас не били, ми за співпрацю, ми ... і доходять до абсурдальних дивовиж, що людям починає кров парувати. Але тому хтось приглядається ... Особливо тонко аналізує, плянує, і нарешті для роз'єднаних і розсварених українців які так щиро прагнуть єдности з жидами — пересилає в дарунку книжку Т. К. Кичка «Юдаїзм без прикрас», видану Академією Наук Української РСР. Провокація! Певно, що провокація, але скільки таких провокацій вже було і що ми з них навчились?!

Чи не була провокацією заява представника України в ОН — Кизі по лінії пам'ятника Т. Шевченка? Чи не є провокацією «Слово» діячів культури і мистецтва УРСР? Є!!!

Чи аж так важко зрозуміти, що як не помагає «Камітет возвращенія на родіну» ген. Міхайлова, тоді шукають інших способів, інших доріг до еміґраційних хат і їх, на жаль, знаходять...

Еміґраційні українські тертя в останнім часі дещо почали були притихати. Ось-ось і може виплониться довго і пиняво дискутований, а декими і гальмований, — Світовий Конґрес Укра-

їнців. Нові й приваблюючі обрії скоординованої суспільно-політичної думки протискаються тут і там та притягають за собою нові, свіжі і молоді сили, а це для ворога небезпечно, загрозливо...

Тому в Кремлі готують нові пляни незгоди. Шалена гарячка з «б» і «м» впала майже до зера, тоді маєте нові кісточки у формі Радянської України й всього випливаючого з неї. І втрапляють! Втрапляють в саме серце...

Для ворога немає границь в нічім: він запрягає до свого воза все, що може і все, що, на його думку принесе для української еміґрації поразку. Сліпі та глухі, які не розуміють перфідної большевицької гри, дають себе піймати на гачок, і махнівський танець зачинає прибирати пекельне темпо.

І так в нас сліпе коло продовжується без кінця, а тим самим забирає нам час, можливість та енергію для безпосередньої боротьби з большевицько-московським окупантом. Ми, оці, залюбки називані, — політичні амбасадори, не звертаємо безпосередньої уваги на московську небезпеку, бо тут в нас є щось іншого до зайняття, і так цей процес діє, не припинений ніким і нічим, звичайно в некористь визвольної політики української нації.

Нема причин закривати факту, що Москва готується до нового удару по українстві. То зн., що є всі познаки на те, що московсько-большевицький тиран затіяв нову чистку в Україні, а тим самим нову ліквідацію всього, що свідоме своєї української національности, як і нові авантюри та компромітації серед українського еміґраційного світу. Є вістки, що спеціяльний комітет, зложений з українських зрадників, а між ними є декілька, що були раніш серед нашої еміґрації в Німеччині, розпочав своє «урядування» — чорну роботу розкладу української еміґрації. Комітет має свій постійний осідок у Львові, а аґентури будуть розбудовані в цілім світі, де лише є українська еміґрація.

Певні потвердження цього вже нині можна знайти в декількох країнах, а зокрема в ЗДА і Канаді.

І тут виринає питання до членів Українського Націоналістичного Руху, які завжди були перші там, де їх Українська Справа найбільше потребувала:

Чи не зближається «нова, велика година...», де треба забути малі, льокально-примітивні справи, а братись до великих завдань?

Чи події в світі не говорять нам, що наш відвічний ворог розпочав офензиву на всіх фронтах?

Чи не час нам відповісти відповідними протиакціями на московську провокацію та затії деконструкції нашого організованого українського життя?

Український націоналізм, який завжди був чинником нових, революційно конструктивних ідей і чинів, ясно і недвозначно вказував та вказує на велике значення національної єдности українського народу, а своїх кадрів зокрема.

Немислима є наша перемога над Москвою й інтернаціональним комунізмом, якщо весь український нарід не прислухається, не вчувається й не вживеться в святу правду єдности, яка без прикрас та без ілюзій, але з реальним підходом та активністю змобілізує українську силу моноліт.

Нас задовго іґнорують! Не дурімо себе і не затулюймо очей на факти, які пересуваються щодня перед нашими очима. Нам ніхто не допоможе в нічім, але ще можуть нам пошкодити і з тим треба числитись.

Коли ворог мобілізує проти нас всі свої сили, як і сили запроданців вільного світу, тоді ми не можемо на це спокійно дивитися і робити добрі міни. Ми мусимо відповісти з'єднаним сильним фронтом всього українства. Ми мусимо підняти й заалярмувати інші поневолені народи, як і покликати до боротьби наших випробуваних приятелів серед народів нашого перебування.

Не місце зараз на те, що розкладає наші сили, розпорошує нашу енергію та підриває авторитет нашого Проводу.

В Українськім Націоналістичнім Русі, як виразникові української нації, знаходимо зібрані всі конструктивні сили, що нераз вже доказали відданість українській визвольній справі і видвигнули з себе найшляхотніші пориви до нових і великих українських горизонтів.

Віримо, що сі самі сили докажуть дальшу свою зрілість та політично-державницьку виробленість і станутъ першими з-поміж перших у лавах новітнього державницького українства, яке зуміє звести докупи розпорошену національну енергію в річищі єдности української нації.

Українські націоналісти на Рідних Землях і на еміґрації ще раз повинні собі усвідомити, що вони були, є, і будуть передовою ланкою у всіх стремліннях нації, виконуючи своє призначення з месійного покликання, а не для пихи, наживи чи інших примітивних інстинктів. А тому треба ще раз відновити, відсвіжити й насталити духову готовість, ідейні заложення та віру в нашу велику правду.

Час не стоїть на місці! Хто не зуміє використати пролітаючих у вічнсть хвилин, той завжди буде лежати на порозі життя, як неміч і збанкротований жебрак. Тому діймо вже! Не відкладаймо нічого на завтра.

СЛ. П. ПРОФ. ВІКТОР ДОМАНИЦЬКИЙ

6. II. 1893 — 24. II. 1964
(В другу річницю смерти)

Два роки тому. 24. березня 1962-го року. несподівано в Міннеаполісі, Міннесота, помер проф. Віктор Доманицький. Помер у своїй працівні, у фотелі, з олівцем у руках, сидячи над коректою своєї власної праці .

З-поміж тисячів, які залишають щоденно цей світ, покійний належав до тих людей, за якими жалують не тільки найближча родина й друзі, але широке громадянство.Він був відомий йому через своє всестороннє знання й працьовитість, чим здобув собі пошану й авторитет.

Покійного предки у прямій лінії на протязі 200 літ служили народові у священичому стані. З цеї родини вийшло багато людей, які займали різні пости у Високих Школах й інших важних інституціях.

Найстарший брат професора Василь був дуже талановитий науковець, якому предсказували світлу будучність помер дуже скоро. Молодший, Платон, посвятив своє життя службі української кооперації.

Віктор був наймолодший із братів. Він родився 24.січня 1893 р. в. с. Колодисте, Звенигородського пов. на Київщині. Середню освіту здобув у Київській ґімназії, а високу в Київському Університеті св. Володимира.

Свою кар'єру починає за української Держави як кооператор у централі української кооперації в Києві. Доцінюючи його здібності, дуже скоро підвищують його у ранзі й висилають до Москви, як генерального довіреного від Центрального Союзу Української С. Г. Кооперації в Києві.

В тому часі він починає активізувати себе в ділянці аґродосвідництва та агропропаґанди Педагогічну працю почав при катедрі економіки Кооперативного Інституту ім. Туган-Барановського в Києві, продовжував на аґрономічнім відділі Технічної Школи УМКА у Віндздорфі під Берліном, потім довгі роки в Українській Господарській Академії та в Українському Вільному Університеті в Чехо-Словаччині, а на кінець в Українському Технічно-Господарському Інституті, Українському Вільному Університеті та Духовній Академії в Німеччині. З дисциплін чисто природничих і аґрономічних він згодом переходить до ширших і більш близьких йому — громадської агрономії й соціології села.

Педагогічна праця Покійного не обмежувалася до високошкільних викладів. Він численними публічними виступами й великою кількістю статтей протягом довгих літ впливав на формування опінії у фахових і громадських справах.

Безпосередньо після другої світової війни, в 1945-му році стає ректором відновленої тоді Української Високої Господарської Школи в Німеччині під назвою Українського Технічно-Господарського Інституту (УТГІ). Це після закінчення програної німцями війни, час цілковитої господарської руїни Німеччини. В тому часі бракувало всього: не тільки харчів, але й приміщень, книжок, машинок й приладдя до писання й ін.. Були українські професори й науковці, але розсіяні по цілій Німеччині, а комунікація майже унеможливлена.

Прийняти в тому часі пост ректора зі завданням з нічого створити Високу Школу було чималою відвагою, Але сильна воля й велике бажання доконують чуда. Цих двох прикмет пок. В.Доманицькому не бракувало. З великим вродженим спокоєм, але з повною енергією береться до роботи й в дуже короткому часі починаються нормальні виклади в Українському Технічно-Господарському Інституті. Головний осідок Інституту є Регенсбурґ, а деякі відділи у різних місцевостях Німеччини. Заанґажовано відповідне число викладачів, подбано про приміщення, придбане потрібне приладдя, навіть починають друкуватися підручники для студентів при помочі т.зв. поліграфічних баз.

Почате світлим умом і вмілою рукою діло розвивається гарно. До розквіту Інститут доходить у 1947-му році. Тоді було п'ять факультетів: лісовий, інженерний, економічний, ветеринарний і фармацевтичний. Навчання йшло на двох секторах: на авдиторному й позаочному: курсантів було коло тисячі. Професорів було 49, 29 доцентів і 56 лекторів.

З переїздом української еміґрації до Америки, проф. Доманицький прибуває до Міннеаполісу, Міннесота. Спочатку працює фізично, а опісля технічним працівником при відділі цивільної інженерії одної великої архітектурної компанії. Звідси переходить на емеритуру.

Маючи тепер багато вільного часу, Покійний хоче написати й видати цілий ряд своїх праць. В той час засновується «Т-во Прихильників Видавання Творів проф. В.Доманицького, з яким

Професор укладає черговість видавання намічених творів. Закінченням цього циклю творів мали бути тритомові спомини Покійного, де він хотів подати відомі йому і ніким не опубліковані факти з першої й другої війни.

Ненадійна смерть не дала здійснити пляну, вдалося видати заледви три його праці.

Покійний втішався великою повагою серед українського громадянства. В українських політично-партійних змаганнях не брав ніякої участи. Кругом його діяння була наука й виховання молоді. На тому полі виявив себе непересічною людиною.

Ціле своє життя вірив у відродження Української Держави. Ця віра додавала йому сили й енергії до праці. Для творення держави, на думку Доманицького, є конечні власні українські високі технічні школи. Вони мають у першу чергу розробляти пляни боротьби з природою українських земель. Для цього вони мають підготовити фахівців-інженерів, які піднесуть матеріяльний добробут і духовий рівень свого народу. Тому не можна наслідувати пляни навчання чужих шкіл, бо кожда держава цікавиться в першу чергу умовами і проблемами своєї держави і свого народу. Тому і не можна очікувати, щоб господарськими й технічними проблемами українських земель цікавилися школи інших держав. Коли б хто навіть це робив, то тільки на те, щоб використати їх для своїх цілей, для своєї держави.

До студентів проф. Доманицький був суворий й вимагаючий, але справедливий; їх проблемами живо цікавився і завсіди був готовий прийти з порадою, хто б її від нього потребував. Тож студенти віддячувалися прихильністю й любов'ю до нього.

Покійний був дійсним членом Наукового Товариства ім. Т. Шевченка.

Багато своїх студій і писань присвятив питанням аграрної економії та аграрному устроєві України, як рівнож своєму улюбленому питанню: соціології українського села. Загалом писав на різні теми: природничі, економічні, суспільні й націологічні.

Завчасно спочило серце проф. Віктора Доманицького. Його брак відчувати будуть його найближчі друзі та українське громадянство. Велика шкода, що не вдалося йому виконати заплянонаві праці, а вони були б певно великим вкладом в українську культуру.

Інж. Іван Янович

Є. Онацький

ПОЧАТКИ ОУН

(Продовження)

3. Ол. Щульгин у секретаріяті Ліґи Націй.

Після усунення П. Кожевникова з Проводу ОУН, мій зв'язок із Проводом перебрав В. Мартинець, особисто мені не знайомий як і всі інші (за вийнятком Дм. Андрієвського, якого я зустрічав у Києві) члени Проводу.

Листування моє з В. Мартинцем обмежувалося тоді справами, зв'язаними з «Р. Н.» та іншими пресовими органами. Все йшло дуже гладко, в повному взаємному розумінні й погодженні, аж раптом виник неприємний конфлікт.

Ол. Щульгин, з яким мене в'язали гарні спогади про зустрічі на засланнях в Центр. (малій) Раді в Києві, а потім про співпрацю на Ґенуйській Конференції 1922 р., де він був головою Української Делеґації від УНР, а я секретарем, порушив справу українського заступництва в Секретаріяті Нансена, Високого Комісара Ліґи Націй для допомоги біженцям. Вірмени і росіяни мали там своїх заступників для несення прнвної і матеріяльної допомоги своїм землякам, що опинилися на еміґрації. Щульгин, як тодішній міністр закордонних справ УНР, почав клопотатися, щоб і українці мали там свого заступника. Ідея була добра, і її варто було підтримати. Тому яке ж було моє неприємне здивування, коли я прочитав у квітневому числі РН редакційну замітку «Українці й Союз Народів» з протестом проти акції О. Щульгина та закликом українського громадянства не підтримувати її, саме тому, що О. Шульгин — міністр зак. справ УНР: «Справа заступництва перед Союзом Народів — діло **всієї** української еміґрації через **громадські** організації. Цього не сміють забувати ініціятори укранських заходв у Женеві. Вони не сміють також забувати й того, що серед української еміґрації є певний відсоток політич-

них еміґрантів з інших земель України, під Польщею й Румунією... А тому коли справу й далі провадитиметься під кутом інтересів групи з цілком виразною орієнтацією (пропольською, Є. О.) різні організації українських еміґрантів змушені будуть піднести свій протест перед ширшим, може навіть міжнароднім форумом...» Ця замітка кінчалася закликом: «..Всі, хто одержав деклярацію для підпису (звернену до Ліґи Натій на підтримку акції Шульгина, Є. О.) мусять звернути їх до проф. О. Щульгина з домаганням скликання міжорганізаційної наради...»

Мені здавалося, що така постанова справи суперечила основним засадам ОУН, що їх висловив В. Мартинець в Р. Н. за травень 1928 р., ст. 177: «(Провід) далекий від того, щоб перешкаджати всякому здоровому національному чинові,**без огляду на це, від кого він походить,** що більше, готовий кожний такий чин підперти...»

Тому я написав В. Мартинцеві, що «виступ у справі Щульгина та Ліґи Націй вважаю дуже незручним. На мій погляд, націоналісти повинні підтримувати кожного українця, який зумів здобути собі якусь позицію на інтернаціональному полі, хоча б тимчасово і на шкоду своєї організації, — підкреслюю «тимчасово», бо виступи Щульгина, зрештою, приносили більше користи всій українській справі, ніж тільки УНР. Але — що зроблено, то зроблено. Хочу все ж надіятися, що в майбутньому ми навчимося дійсно приносити свої особисті та організаційні вигоди в жертву загальній справі. — в цьому вдношенні «Розбудова Нації» досі давала щасливий зразок до наслідування, — так мусить бути і на будуче. Тепер не може бути місця для гри самолюбій та амбіцій, як приватних, так і громадських. Треба бити УНР., поскільки він анґажується з поляками і виявляє незацікавлення до Галичини і Волині, але треба й підтримувати уенерівців, що вспівають зробити щось корисне, хоча б вони були й міністрами. Це — моє тверде переконання і принцип поведінки, і я надіюсь, що Ви погодитеся зі мною, бо цей принцип стоїть наріжним каменем в нашій програмі українських націоналістів ...»

Тим часом я дістав довшого листа з 30 травня від самого Щульгина. Він писав мені, що Провід ОУН і РН, не обмежившись на видрукування протесту проти його акції в Лізі Націй, ще й вислали протест до самого Високого Комісара, заявляючи, що Щульгин, мовляв, не може бути заступником всієї української еміґрації:

«Виступ «Проводу» в Женеві я характеризував публічно і з усім властивим мені темпераментом, як акт національної зради...», бо ті протести «Проводу» були, мовляв, «одною з головних причин невдачі, яку я мав в Женеві. Тільки тим, що вдалося зняти з порядку денного справу, вона була врятована від провалу...»

Під впливом цього листа і не діждавшись відповіді В. Мартинця, я написав йому знову:

«Пишуть мені, ніби Провід вислав свій протест в справі Щульгина і до Ліґи Націй, не обмежившись видрукуванням його в самій «Р.Н». Не хочеться мені цьому вірити. Поки цей протест залишався на полі наших внутрішних відносин, до нього можна було відноситися різно, — можна було в ньому вбачати дуже невдалий але все ж тільки тактичний хід. Якщо ж Провід вислав цей Протест до Ліґи Націй, перенісши удар відразу в поле інтернаціональних відносин, то цей акт набирає вже цілком іншого значення, що дорівнює зраді національних інтересів.

Тому я дуже прошу затримати друкування моєї статті «Завдання еміґрації», поки я не матиму від Вас цілком певних звісток про неправдивість моїх інформацій. Дозволяю на друкування моєї статті лише в випадку тому, якщо Провід визнає в тому ж червневому числі свою помилку.»

Цей мій лист розминувся з листом В. Мартинця з 7 червня, в якому він писав: «Справа з Щульгином не така проста. Безперечно можна на неї різно дивитися. Все ж наше поступовання оправдане. Річ в тому, що Щульгин виступав у Женеві, як міністр УНР., і в свойому виступі був піддержуваний польським міністром Залевським, румунами тощо. Крім цього, в своїй акції не брав під увагу в с і х українських еміґрантів, лише з В. України. Поза тими офіціяльними виступами, уенерівці ведуть проти нас дуже погану боротьбу, яка може прибрати, після наших довірочно-зисканих інформацій, дуже й дуже небажані форми. На протязі півторарічного існування Проводу поставили **вони** такий великий китайський мур, що про якенебудь порозуміння вже не може бути мови. Шо більше ми примушені **ними** виступити з дотеперішнього нашого здержливого становища. Ми не закриваємо очей на те, що по програній Щульгина вони змобілізують усі свої сили до удару в нащу сторону. Між іншим маємо відомості, що вони будуть ініціювати загальний з'їзд еміґрантських громадських установ у Празі. Безперечно, в тому з'їзді ми візьмемо участь

через поодинокі організації, що знаходяться в наших руках, і, розумізться, зі свого становища не зійдемо. Нам не ходить про особу Щульгина, який може являтися заступником тих організацій, але про прийняття певних принципів (соборність, громадянські установи, всі еміґранти, незалежність від будь-якої політичної групи). — В справі нашого виступу проти Щульгина, в найближчому числі «Р.Н.» друкуємо довгий офіційний комунікат, в якому зазначені мотиви нашого вчинку та взагалі з'ясоване наше становище...» (Цей комунікат дійсно видруковано в червневому числі «Р. Н.» ст. 217 - 19).

Я зараз же, себто 11 червня, відписав:

« ... Щодо Шульгина, то тут дійсно виходить дуже складна справа. Мені здається, що ми в цьому пункті стоїмо на різних позиціях. Із контексту Вашого листа бачу, що Ви ще не отримали мого листа з просьбою не друкувати моєї статті в випадку, якщо Провід вислав свій протест до Ліґи Націй, і що я вважав би такий крок, коли б він дійсно відбувся, зрадою національних інтересів.

Чекатиму з великою нетерпеливістю на Ваше пояснення в найближчому числі РН, а тим часом уважаю потрібним з'ясувати мій загальний погляд не лише на виступ Щульгина, а взагалі на всі можливі в будучому подібні виступи.

Як Ви бачите з моєї статті про «Завдання еміґрації», я стою за проведення принципу соборности в усіх еміґраційних організаціях і не визнаю уенерівської точки погляду, що йде під вузьким кутом великоукраїнських інтересів. Але, проте, я тим менше можу визнавати вузько-галицьку точку погляду. Принцип соборности — принцип першої вартости. Але існують моменти, коли інтереси окремих частин всієї нашої Соборної України цілком **суперечать.** В такому випадку менш важлива частина мусить забути на час свої особливі інтереси і прикласти навіть усіх зусиль, щоб підтримати інтереси істотної частини. В тому власне й полягає національна політика, щоб, в інтересах цілого, жертвувати партикулярними інтересами.

Шо ж ми бачимо в випадку з Щульгиним? Нема ніякого сумніву, що відокремлення великоукраїнських еміґрантів від загальної купи російських еміґрантів було б колосальним здобутком для загальної української справи, зовсім незалежно від того, в якому становищі залишалися б еміґранти з Польщі чи Румунії. Не кажучи вже про те, що, зрештою, чимало галичан можна було б підтягнути під катеґорію великоукраїнців на тій підставі, що вони були вояками чи урядовцями українськими. Але це вже питання практичного поширення здобутку, що повинен був би мати величезне значення як для пропаганди української спрaви, так і для справи фактичного відділення взагалі української справи від російської. І якщо в тій справі на поміч українцям іде й польський міністр Залеский, як Ви пишете, і румунський, то тим краще. Большевики тим перемогли, що вміли завжди дуже вчасно і зручно використовувати всяких «попутчиків».

Мені здається це ясним і зрозумілим.

Мені дуже сумно чути про те загострення, яке як Ви пишете, помічається з боку уенерівців. Мушу сказати, що і Ваші здогади про скерування всіх ударів, по програній Щульгина, в Вашу сторону, також цілком справедливі, бо виступ Проводу в цій справі, як я Вам вже вказував у попередніх листах, вибиває з під ніг Проводу єдиний камінь, на якому він міг триматися і який єдино може виправдати існування і підбиття всієї діяльности Проводу **вищим** інтересам **всієї** Нації. Поки цей камінь стояв твердо, всі, хоч і гарчали стиха, але вельми стиха, а тепер уже гавкають на все горло. І мушу також сказати, що я отримую приватні листи від людей дуже поважних і чесних, які дивуються, що я працюю в РН, яка робить, мовляв, явно антинаціональну роботу на ділі, обмежуючись націоналістичною роботою на словах.

Я, розуміється, відповідаю їм, що працював у РН власне тому, що цей орган, як і люди, що за ним стоять, вважалися мені найбільш відповідними потребам національної політики. Але коли я зачув про подачу протесту до Ліґи Націй, то мене розібрали сумневи, чи дійсно політика Проводу ширша й краща від політики Уряду УНР, і чи не заражена вона також своїми партикулярними інтересами, що стоять на позиції: «За всяку ціну проти поляків!» як Уряд УНР: «За всяку ціну за поляків!»

Тому власне я вирішив просити Вас стриматися від друкування статті «Завдання еміґрації», що скерована проти Уряду УНР...»

Але того самого дня, як я писав цього листа до В. Мартинця, він писав свого до мене, в якому між іншим відписав:

!...Ваш лист із 5 б. м. мене немало здивував. В справі акції Щульгина та нашої реакції я писав Вам у попередньому листі з 7 червня, який Ви у міжчасі дістали. У цій справі, як зазначив я, піде в найближчому числі РН довший комунікат, в якому однак нема покаяння за наш промах, лише висвітлення всієї справи. Річ у тім,

що уенерівці пускають наклепи на Провід та приписують йому вчинки, які зовсім не мали місця. Між іншими жертвою провокації впали і Ви. За виїмком нотатки в РН., листів до поодиноких відділів ОУН, а в останньому часі окремого обіжника, Провід не робив нічого, зокрема не підприймав ніяких кроків у Женеві, ані не писав ніяких меморіялів і протестів до Союзу Народів. Про ніяку зраду національних інтересів не може бути ніякої мови, а існує вона хіба на сторінках «Тризуба». Прошу собі уявити, що мусять уенерівці **говорити** коли вони таке **пишуть!** Маємо між іншим відомості, що Щульгин роз'їждже по Франції (по українських колоніях) зі спеціяльними доповідями проти Проводу і навіть має успіх, бо нема там ніде людини, яка, будучи поінформована точно про все, могла б вивернути всі брехні Щульгина. Однак, пощо йти аж до Франції?! Тут, у ЧСР, де є кілька членів Проводу та сильні націоналістичні відділи, Щульгин уже від довшого часу пускає різні провокації: один член Проводу, після нього, польський шпигун, другий — большевицький, третій — німецький і т. д. Все це, розуміється, говориться «на вухо», довірочно, так що не все можна витягнути відповідні консеквенції, бо дотичні особи не бажають волочитися по судах. Все ж ефект це залишає. Між іншим, один з таких «виступів» опинився минулого місяця перед судом, а вислід буде подано в найближчому числі «Р. Н.» до загального відома. Коли б Ви могли служити нам відписом того листа, який Ви дістали в справі Проводу для його оголошення в «Р. Н.», були б Вам дуже вдячні. Ми постановили тепер абсолютно все, що попаде в наші руки, виводити на денне світло і тим способом припинити врешті кертинну роботу групи Лівицького.

Щодо згаданого Вами протесту, то маємо відомості, — однак не перевірені, — що такий протест, чи меморіял, вислала до Союзу Народів «Українська Громада» в Празі, на чолі якої стоїть Галаган (с.-д.), і з якою ми нічого спільного не маємо. — Шо більше, в наслідок непорозуміння, згл. припізненого повідомлення, член Проводу інж. Дм. Андрієвський підпер акцію Шульгина на терені Бельгії.

На будуче просимо до подібних інформацій, як остання, що Ви її дістали, ставитися з застереженням, а найліпше зараз же зажадати від нас вияснення.

Коли б Ви все таки не бажали оголошувати Вашу статтю, просимо нам додатково подати про це до відома, в противному випадку вона буде надрукована...»

Цей лист В. Мартинця мене задовольнив. Тим більше, що і Мартинець в листі з 21 червня зо мною в засаді погодився: «... В засаді можна погодитися з Вашими поглядами, однак річ не така проста... Факт, що Шульгин виступав, **як міністр УНР, та** що був підтриманий польським та румунським міністрами, не був би, зрештою, такий страшний, якби не одна обставина: саме через **такий** характер виступу Щульгина, отже виступ **політичного** характеру (Нансен заявив, що він не хоче ставити на порядок денний Секретаріяту **політичних** справ), пропала вся справа в Женеві. Про те маємо точні інформації вд урядових чинникв тих держав, які брали участь в Женеві...»

Про це надруковано і в РН за червень ст. 219.

Я дав дозвіл друкувати статтю «Завдання еміґрації», хоча навіть такі милі люди, наші давні приятелі, як Іван Іванович та Зінаїда Василівна Мірні висловили нам у листі своє дивування, що «пан Євген співпрацює в «Розбудові Нації...»

(Продовження в наступному числі.)

ЛІТЕРАТУРА

Марія А. Кейван

У САМОТНІЙ МАНДРІВЦІ ДО ВІЧНОСТИ

(Продовження)

Думки та мрії про любов не були єдиною турботою поета в тому часі. В нього було ще багато інших турбот, одні — щоденного характеру: з відповідним приміщенням у таборі, з приділами одягу та харчів, другі — зі своєю уявою про переслідування. Одні й другі мішалися в нього без виразної межі. Неохоту таборових референтів дати йому осібну кімнату чи який приділ одягу він брав не на карб малої особистої культури тих людей, їхнього браку зрозуміння для мистецтва, тільки на карб переслідування його большевицькими аґентами. У таборі у Фюсені поет примістився на горищі — кусень піддашшя, відгороджений тонкими до-

шками від решти. Навіть на бідні таборові обставини ця кімната робила на мене страшенно прикре й понуре враження зі своїми стінами з негибльованих дощок, повними шпар. Та Осьмачці докучала не так убогість обстановки, як факт, що на «стриху» відбувалися кожного вечора проби танців таборового ансамблю. Були в нього також слухові та зорові галюцинації, щоправда в Німеччині рідші, як на цьому континенті. Та все ж таки мушу ствердити з признанням, а навіть подивом, що Тодось вмів пристосовуватися і давати собі не найгірше раду серед ненормальних зовнішніх та таких же внутрішніх (душевних) обставин. Сприт підсоветської людини, що там, мабуть, рівняється інстинктові самозбереження, він без сумніву мав. Він завжди був порядно одягнений (дбайливість про свою зовнішність була питоменною для нього, як і охайність) і завжди мав якісь гроші в кешені. Коли захотів кудинебудь поїхати, то ціна квитка ніколи не була для нього перешкодою. Він не курив і свій приділ папіросок приносив до мене. Я відносила їх до одної лікарки з нової советської еміґрації. Була це старша незаміжня жінка, що все життя займалася науковою працею. З нею жив її брат, теж неодружений науковець. Обоє робили враження відірваних від реального світу чудаків, а проте — які вони (чи радше вона) були спритні! Вона торгувала папіросками і не тільки ними. Тоді я зрозуміла, як тяжкі життєві умовини виробляють сприт — як і в Осьмачки. Коли я раз сказала Тодосеві, щоб він безпосередньо продавав папіроски тій лікарці, то він злякано відмовився, говорячи:

«А що як вона енкаведистка?». Мені виглядало це неправдоподібним. Ані мій чоловік, ані я ніколи не розпитували Осьмачки про його минуле. У нас були інші цікаві теми — українське мистецтво, зокрема література. Між нашою спільнотою утерлося неправдиве поняття, що Осьмачка визнає тільки Шевченка та себе. Це вигадка. Тодось говорив з признанням та високою оцінкою про багато прізвищ в українській літературі, як давній, так модерній. Він майже боготворив новелі Винниченка і Стефаника, поезії Федьковича (лірику), а з сучасників цінив Домонтовича, а недолюблював неоклясиків. Зокрема не любив одного з наших визначних прозаїків на еміґрації і це пристрасне почування допровадило його врешті до бійки, вже в Канаді. Цього він соромився і, оповідаючи нам про цю подію, всю вину склав на пиво, що його тоді трохи забагато випив. Відтоді він взагалі перестав пити пиво. Горілки не цурався, та ніколи не пив понад міру. Чарка-дві, не більше, і ніколи я не бачила його не то що п'яним, але навіть підпитим. Вийнятково випивав з нами чарку вина.

Та повертаючи до літератури, мушу зазначити, що поетичним евангелієм Осьмачки був Байрон і , в меншій мірі, Пушкн. Про Байрона він говорив з захопленням, як про поета. Про Пушкіна в першу чергу згадував, що в нього була молоденька дружина, через яку він згинув у двобої. Факт, що хтось мав кільканадцятьрічну дружину, дуже імпонував Тодосеві. Одного з наших еміґраційних письменникв він завжди подивляв, бо той — за словами Осьмачки — вже після п'ятдесятки одружився зі своєю кільканадцятирічною ученицею.

Прекрасно та цікаво оповідав Тодось про поетів та письменників українського ренесансу двадцятих років. Всіх їх знав особисто, а з деякими, напр. Косинкою щиро дружив. Оповідав про зворушливу зустріч зі старою матір'ю Косинки, вже за німців, що зустріла його як рідного, тому, що він був приятелем її розстріляного сина. Між іншим, Осьмачка твердив ,що О. Влизько не був глухонімим, тільки таким прикидався. Коли ж його вели на розстріл, то він багато дечого наговорив на москалів та жидів. Нераз згадував Марусю Галич, що була трохи зизоока і вони всі по-товариськи сміялися з неї, що в неї «один глаз на Кавказ, а другий . . . . не пригадую куди. Її уважав Осьмачка доброю поеткою.

Про відношення Осьмачки до Шевченка нема потреби писати, воно загально відоме. Він твердив, що прийде час, коли світ поділиться надвоє — на Шекспіра і Шевченка. Пригадую одну розмову у нашій хаті у трохи ширшому товаристві про Архипенка. Хтось висловив думку, що скульптор не дуже признається до українців і ледве чи почуває себе українцем. Та при тому була згадка, що він різьбив Шевченка. Тодось з місця вирішив:

«Раз він різьбив Шевченка, так він українець і не може бути іншої думки про це».

(Архипенка як мистця Осьмачка вважав різьбарським графіком.)

Нераз згадував, яке колосальне враження робив Шевченко на нього в його молодості, завжди зворушував його до сліз. Один раз в часі революції Тодосеві довелося промовляти на сільському мітинґу — мабуть, таки в рідній Куцівці (та я не певна, щодо місця). Він сказав тільки, що ми мусимо йти боронити України, бо коли ми не підемо, так що скаже отой тут . . . вказав рукою на портрет Шевченка на стіні і

дальше говорити не міг, бо його залляли сльози. Ця промова мала надзвичайний успіх. Про себе Осьмачка згадував, що він був коротко в Чорних Запоріжцях.

Любив переповідати також одну подію, що виглядає радше на анекдоту, та впевняв, що вона автентична. А саме, група українських совітських поетів поїхала у відвідини до одної з азійських республк. Під час зустрічі з тамошнім населенням, якась косоока молодиця із залі спитала, чи є між поетами Тарас Шевченко. Коли почула, що нема, сказала:

«Так здоровіть його від мене, бо оце він про мене свою «Катерину» написав. Я завжди її читаю і завжди плачу, так вірно про мене написано!»

Репродукцію автопортрету молодого Шевченка Осьмачка всюди возив зі собою та чіпляв на стіну в кожному мешканні. Убрав його в тектурові рямці, прикрашені рослинним орнаментом власної роботи, до речі поганим. Свої думки про Шевченка він висловлює в одному листі до нас, який наводжу в цілості поминувши останнє речення, що відноситься до одної знайомої).

Вш. Панство і Вш. колишні мої приятелі!

Дякую Вам за лист і пам'ять про мене. Ви, мабуть, усі страшно змінилися і Ваші діти мабуть стали вищі за Вас. Що ж, вітаю їх ріст і знайомство зі світом. Я теж страшно змінився. І для моєї душі є єдиний Кобзар як утіха і радість бідного мого серця. Кращого в світі такого немає. А якщо і є для якихось пишнегубів та славогласів, то тільки риторики та фальшівники почуттів. Всі мистці тільки ті нам дорогі, що близькі нашому почуттю, що вміють нас зворушити і заплакати з нами. Бачите, який я став старий. І мені жаль, жаль того часу, що я знівечив задля писання книжок, а не задля пишности свого почуття. Я не мав нагороди за одну свою книгу. І чи хоч варто було витрачати серце для їх? . . .

Вітаю всіх. Ваш Т. Осьмачка, року 1959, 9 травня .

А. Юриняк

ТВОРЧІ КОМПОНЕНТИ ЛІТЕРАТУРНОГО ТВОРУ

(Продовження)

Тут мусимо сказати ширше про специфіку мистецької творчости й нагадати наше попереднє твердження, що в літературному творі **ідеї живуть в образах-персонажах.** А ці останні (тобто образи-персонажі, герої твору) хоч і є «авторські діти», а проте — в повній аналогії до справжніх дітей — живих організмів, — мають власну «душу» і користаються з власного права самостійного розвитку. Цей розвиток може **перекреслити** ідею-задум автора як певну категорію логічного мислення (а саме такою, тобто логічною категорією, ідея-задум є). Це не означає, що в цім випадку «діти здеґрадували батька», що герої (персонажі) твору, так би мовити, «зіпсували» письменників твір. Зовсім ні. Це лише означає, що інтелект автора і його мистецька душа пішли різними шляхами, бо ідейний задум автора був фальшивий, невластивий його мистецькій душі. А образи - персонажі — як правдиві «мистецькі діти», щирі й нелукаві, — заперечують фальшивий ідейний задум свого «батька»-мистця, тобто фактично його **кориґують,** «виправляють».

Але як і чому письменник може «стартувати» з невластивої йому як мистцеві ідеї-задуму?

Спочатку відповімо загально: **тому що автор не тільки мистець, але й водночас звичайна людина,** яка «хоче їсти й пити, краще жити», взагалі дбати про своє фізичне існування; має певні обов'язки члена громади, підданого своєї держави і т. д. Ось тут, у цих «умовностях світу» що їх не завжди і не кожен письменник зважується іґнорувати, а деколи, навпаки, до них застосовується не тільки як фізичний індивід, але й як творець мистецьких вартостей, — знаходиться джерело випадків старту письменника з хибного фальшивого задуму. На потвердження сказаного можна навести багато фактів-прикладів. Та ми наведемо лише декілька, з давнішої і сучасної літературної практики.

.Ось широко відомий факт із творчости Мик. Гоголя -1)-. Побачивши свій твір-п'єсу «Ревізор» на сцені і реакцію глядачів, Мик. Гоголь був близький до розпачу: це була не розважальна комедія, а **вбивча, суцільно розторощуюча сатира** на ввесь апарат «самодержавія» — тодішнього державного ладу Росії. Саме таку думку як **остаточний висновок** насували обра-

зи-персонажі «Ревізора». Тим часом Мик. Гоголь суб'єктивно не був ніяким «сокрушителем імперських устоїв», навіть взагалі не був ворогом тодішнього режиму, що відомо нам з його біографії, з його власних, зафіксованих на письмі висловлювань. (Дивись опубліковані його «Вибрані місця із листування з друзями»). Можна ще вказати інші приклади: повість «Бур'ян» Андрія Головка, твір-п'єсу «Мина-Мазайло» Мик. Куліша.

Обидва твори написано в добі так званої «совєтської влади» в Україні. Знаючи політичний клімат тих років, знаючи як влада пильнувала «ідеологічного фронту», зокрема і особливо в ділянці літератури, ми не дивуємось, що письменники, не можучи кинути перо (хоч немало було й таких), змушені були «служити Богові й мамоні», намагались у своїх творах якось поєднати справжнє мистецтво з урядовою аґіткою, з вихвалянням режиму. Цим способом вони сподівалися врятувати свою дитину-твір і водночас себе від урядових репресій. -2)-.

Ось так письменник-драматург Микола Куліш, підохочений урядовим курсом «українізації» в 20-их роках, пише п'єсу «Мина Мазайло», маючи намір — то пак «ідею-задум» (оскільки ми про неї здогадуємось) — висміяти «русотяпів» — активних ворогів українізації (образ «тьоті Моті з Курська» і успадкованих від дореволюційних «царських» часів холуїв — «малоросів» (образ Мазайла - «Мазєніна»).

Але щоб не стягнути на себе підозру з боку влади (яка пильнувала, щоб українізація не виходила за рамки **форми** і не переростала в **національний зміст)** в «українському націоналізмі», тобто **самостійництві,** Мик. Куліш увів у п'єсу «дядька Тараса з Києва» — ніби образ традиційного українства старого покрою, то значить, пережилого себе, нежиттездатного, нікому непотрібного. Отже «дядько Тарас із Києва» мав бути неґативним персонажем, як і раніш названі «Тьотя Мотя» і Мина Мазайло.

Цим неґативним персонажам автор протиставив — як персонаж позитивний — молодого студента-комсомольця Мокія, закоханого в багатстві, яскравості і виразистості української мови. Мокій веде за собою дівчину Уляну (Улю) і пару хлопців- статистів (що не грають у п'єсі самостійної ролі). Цим способом автор протиставив українську молодь, вже совєтського виховання, старшому поколінню, яке, нібито, здичавіло, і нічого путнього сподіватися від нього не можна.

Ми не сумніваємось, що таке протиставлення і апологія совєтського українства — враз із сатиричним осудом українства традиційного, доби Визвольних Змагань, — подиктовані авторові збоку, мають на особі духову печатку «старшобратнього» поневолювача, хоч суб'єктивно сам автор міг тоді цього не усвідомлювати.

Отже ідея-задум автора п'еси «Мина Мазайло» в частині сатиричного зображення «русотяпів» (образи «Тьоті Моті з Курська» і Мини Мазайла) — слушна і далася дійсно по мистецьки себе реалізувати у названих образах. Водночас друга половина задуму: сатирично представити традиційне українство (образ «дядька Тараса з Києва) і апологізувати «совєтське», чи пак «радянське» українство (образ Мокія) — внутрішньо фалшива, її не приймала, не акцептувала «мистецька душа» Миколи Куліша. І саме тому мистецька реалізація цієї другої половини авторського задуму цілком недолуга: образи «дядька Тараса з Києва» і Мокія — способом, а не образи живих людей. Нікого нежиттєві, штучно спрепаровані ляборатоpним і в нічому вони не переконують, лише свідчать про мистецьку невдачу автора. -3)-.

Як бачимо, образи-персонажі літературно-мистецького твору, народившись, прагнуть іти своїм власним,, їм притаманним шляхом розвитку і «мстяться» авторові, завдають йому мистецької поразки, коли він накидає їм невластиве обличчя.

Візьмемо ще один приклад: повість «Бур'ян» підсовєтського письменника Андрія Головка. Можна думати, що А. Головко — тоді ще молодий письменник (повість писано в половині 20-тих років) щиро вірив у «комуністичну правду» і був обурений брутально-насильницькою практикою низового совєтсько-комуністичного апарату (тобто, функціонерів совєтської влади в сільських районах). Вважаючи, що це шумовиння, покидьки системи, **які лише личкуються під комуністів, а справжні комуністи — зовсім інші,** А. Головко змушує героя повісти — демобілізованого червоноармійця Давида Мотузку розпочати проти них, цих нібито «несправжніх» комуністів боротьбу. Та перебіг боротьби показує самотність і звідси безсилість Мотузки привернути справедливий порядок в районі і покарати насильників. Сам Мотузка лише завдяки щасливому випадкові рятується від смерти.

Висновок з усієї повісти ясний: «справедливі» чи «справжні» комуністи — це рідко

подибувані одиниці, безсилі супроти «партбілетних» комуністів — насильників і шахраїв. Такого висновку автор, напевно сам не сподівався. **Але саме так промовляють яскраві мистецькі образи повісти.** Первісний авторів задум перекреслила його ж, автора, мистецька інтуїція.

(Слід згадати, що під тиском комуністичної партії, яка в Сов. Союзі є фактичним носієм державної влади, А. Головко змушений був у повісті «Бур'ян» останній розділ переробити, щоб надати повісті «оптимістичне звучання». Явище нечуване у вільному світі, де письменник лише з власної волі деколи переробляє твір).

З цих прикладів бачимо, що найчастіші випадки «конфлікту» між первісним задумом автора і героями-персонажами твору мають місце в суспільствах, скованих політичною неволею.

Підсумуємо найсуттєвіше з того, що ми сказали про ідею-задум.

1. Ідея-задум — це та початкова, «стартова» ідея автора, яку він (як ми припускаємо) мав у голові, приступаючи до писання твору. В поєднанні з **темою** вона дає «творчий задум», або **«ідею-плян»** даного твору.

2. Оскільки справжній (тобто не графоманський) літературний твір являє собою живе гроно образів-персонажів, що розвиваються в творі за своїми власними законами мистецького розвитку, то авторська ідея-задум — як суто розумова, логічна категорія — деколи заходить з ними в конфлікт. Це трапляється тоді, коли вона не акцептована автором **як мистцем, а** тільки як звичайною людиною, «з'їдачем хліба». Це означає, що така ідея-задум надихана якимись позамистецькими спонуками (напр., бажання приподобатися смакам загалу або «сильних світу цього», страхом перед евентуальними репресіями з боку влади і т. ін.) і, тим самим є **чужа мистецькій душі автора,** або — як ми висловились попереду — **фальшива.**

3. Ідея-задум автора належить до **творчого етапу** літературного твору; перебіг цього етапу-процесу (тобто ЯК саме він відбувається в кожному індивідуальному випадку) нам достеменно не відомий. Тим самим ми не можемо бути певні: чи вичута нами (вже з готового твору) ідея-задум є саме **та, що її дійсно мав у голові автор** на початку творчої праці над даним твором.

4. У випадку, коли в критичній опінії громади даний твір оцінюється цілком позитивно, не викликає жадних застережень щодо його ідейного звучання, то це мало б означати, що авторська ідея-задум і провідна думка (ідея) літературного твору як факту — співпадають, одна з одною «покриваються».

1). Ми беремо для прикладу Миколу Гоголя не тільки тому, що це великий письменник, але й тому, що вважаємо його суб'єктом нашого, українського письменства. (Хоч, разом із цим, не заперечуємо, що на нього як письменника має право претендувати також московська література).

2). Автім, не кожен письменник і не завжди (особливо з тих, що «варилися в комсомольсько-партійному казані») ясно усвідомлював духовий гніт і вплив на себе згаданого «політичного клімату».

3). Між іншим, нам довелось бути свідком режисерського клопоту на пробах цієї п'єси в одному з театрів на Батьківщині: ніяк не щастило зробити з «дядька Тараса з Києва» потрібного негативного типа. Завжди виходило, що цей персонаж чимсь симпатичний. На вказівки і завваги режисера дотичному акторові, щоб грав «негативного типа», той врешті заявив: — Та не можу ж я грати дурника!

(Продовження в наступному числі)

А. ЮРИНЯК

ДО ХИСТУ ТРЕБА ЩЕ ВИШКОЛУ

(КРИТИЧНІ ЗАВВАГИ ДО ПОВІСТИ «ТА ЗЕМЛЯ НАША» Олекси Солтисіка).

Олекса Солтисік — письменник ще молодий, а названа вище повість — це його перший твір великого розміру. До того часу наш автор писав і друкував гуморески, вживаючи псевдоніму «Гриць Мотика». Прикметно, що відстань між гуморескою і великою повістю наш автор перестрибнув дуже відважно, не тренуючись попередньо в оповіданнях та нарисах.

А тим часом саме ці повістярські жанри малої форми були б для Ол. Солтисіка доброю школою і напевно охоронили б його від тих похибок і недоладностей у повісті «Та земля наша», що їх джерелом є брак належного літературного чи, точніш, літературознавського вишколу, зокрема в ділянці жанристики. Взагалі на даній стадії розвитку нашого

письменства ми не радили б молодим повістярам одразу братися до повісти чи поеми, не випробувавши і не натренувавши себе на повістярстві малої форми: оповіданні та мистецькому нарисі і не простудіювавши як слід специфічних особливостей різних жанрових відмін повісти.

У своєму курсі літературознавства ми подаємо такі жанрові відміни повісти: а) повість суспільних проблем і подій (суспільно-реалістична»), б) повість індивідуальних (інтимних) почувань і переживань, в) повість фантастична., г) повість пригодницька, ґ) повість історична.

І ось саме поміж двома останніми відмінами (тобто повістю пригодницькою і повістю історичною) зависає і рецензований твір нашого автора. Завис в його ж, автора, вини. Бо мавши на думці написати повість про останній етап героїчної боротьби українських повстанців за нашу землю — українське Засяння і Лемківщину, автор наче не вірив, що белетризоване зображення дійсних фактів і подій нашої найновішої історії зможе найти читача, і тому почав ретельно «розцвічувати» сюжет повісти. Робив це О. Солтисік з таким захопленням, стільки до сюжетного стовбура притулив і навішав галузок і китиць неймовірних пригод, що за ними не видно головної сюжетної лінії. А вже в кожнім разі сюжетний хребет було цими «пекельно-динамічними» окрасами-вигадками скривлено.

Основу мистецького зображення, як відомо, становлять образи-персонажі, в першу чергу головні. А між цими головними видатна роля мала б належати провідним старшинам УПА. І що ж ми бачимо? Місцевих людей серед них нема, самі лише зайди. Але це ще не все. На 5 чи 6 старшин припадає два чужинці: один німець, другий жид, які з українством досі нічого не мали і в УПА пішли виключно з мотивів помсти Совєтам за особисті кривди.

Отож боротьбу за н а ш у землю реалізовано в творі з погляду мистецького дуже слабо, бо не стільки в живих образах - персонажах, скільки, сказати б так, декляративно — в парі монологів отам. Сокола.

Неувага автора до жанрового обличчя твору призвела до того, що він не відчув, як отим своїм накопиченням мелодраматичних жахів («ножові двобої» і взагалі ножові «операції», численні ґвалтування жінок і дівчат, мордування, кров і трупи) він перехилив властиве жанрове обличчя своєї повісти (подуманої як повість суспільно - історична) у невластивий бік якоїсь авантюро-кримінальної повісти.

У своєму есеї «*Історизм і героїка*» ми писали: «... справжній *історизм* літерат.-мистецького твору полягає насамперед у відтворенні засобами мистецького слова *історичного тла* — суспільного побуту і духово-культурної атмосфери, що в них живуть і діють реальні історичні персонажі, поруч із вигаданими автором».

Ось на це історичне тло в даній повісті авторові забракло часу і місця — з тої причини, що він, злегковаживши приписи історичної повісти, впакував у свій твір стільки «жахів-ахів», що їх вистачило б на велику суто пригодницьку повість.

Більше того: серед персонажів повісти майже нема звичайних людей (крім хіба другорядних і третьорядних персонажів), а все або надзвичайно шляхетні та мужні, або мерзотники, що їх не повинна б і земля носити. Від цього густого мелодраматичного гриму потерпіли всі чільні персонажі повісти, починаючи з отам. Сокола і кінчаючи красунею Людмилою.

Розуміється, можна створити високомистецький твір, орудуючи лише чорною і білою фарбою. Але не на тематиці дійсних історичних подій, подаваних в реально - історичному пляні. Повість «Та земля наша» позначає цілком виразно терен і час суспільно - масової дії головних персонажів, а це вже обов'язувало автора утриматися від тої навали «екзотичних пригод», «розвідкових викрутасів», що кинула підозрілу тінь на добрі обличчя персонажів. які мали бути насамперед *українськими людьми, що хочуть бути господарями на своїй землі.*

Крім «первородного гріха» — жанрової плутанини, негативно вплинула на твір відсутність кваліфікованої мовно - стилістичної редакції. Вона (редакція) запобігла б таких дивоглядів, як ось: «церковна гаряч», «виходячий», «виталися» (ст. 5); «диван» (треба *килим)*, «противно» (треба *навпаки)*, «осторожно» (треба *обережно)*, «обоїх», поволи», «блищі» і т. д.: не було б тих важких синтаксичних конструкцій, які так немило вражають читача.

З приводу вказаних обох моментів доводиться щиро жалкувати, бо в повісті «Та земля наша» бачимо виразні познаки повістярського хисту автора. І якби автор поставився був до свого першого твору великої форми з усією належною серйозністю і дбайливістю, то наша еміграційна література була б збагатилась порядною повістю з актуальної і важливої тематики наших найновіших визвольних змагань.

Де, в чому саме вбачаємо ми незаперечні ознаки письменницького хисту Ол. Солтисіка?

Перше: *Живий струм образового мислення;* друге — *здібність диференційованої типізації.*

Нема місця ілюструвати наше твердження багатьма зразками авторового тексту з даної повісти; наведемо лише деякі.

Ось Людмила прийшла до отам. Сокола (якого вона в думці постановила собі обов'язково причарувати) і неочікувано для себе застала у нього Юстину, що була лікарем у повстанському відділі. Отаман до неї щось промовив, а Людмила зразу відчула зміну його голосу і зрозуміла, що перед Юстиною вона мусить «уступити на другий плян». Людмила «оглянула Юстину від стіп до голови і завважила, що сотник Хмара *держить її своїм зором.* Глянула на отамана — *він сіяв очима погоду і щастя;* глянула на Юстину — *вона скромно цвіла рожами на лиці, отаман стелив їй шовк своїм голосом, вона ступала по ньому молитовно*». ст. 225.

(Ми підкреслили образові місця, щоб звернути на них читачеві увагу. А. Ю.).

А ось на ст. 258 читаємо про те, як Людмила шукає зустрічі з отаманом поза повстанським табором, все ще мріючи полонити його своєю красою і жіночим чаром, аби лише спіткати його на самоті віч-на-віч.

«Людмила скинула за корчами однострій і убрала сукенку. Нема дзеркала — подумала; лишила однострій під деревом... *синя сукенка далеко летить краскою між лісовими тінями.* Терен вирівнявся *і підріс під кроками отамана,* як піднімався навскоси по узбіччі. Щось блиснуло перед нею — вода! *Вужем утікала річка з-під її ніг...* Задоволена собою, помішала воду своїми кроками і пішла по горі, *кожним кроком спихаючи її в долину*». (Ст. 268, підкреслення наше. А. Ю.).

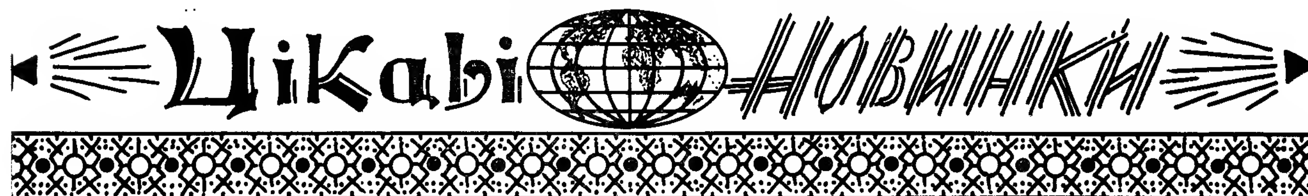
А ось як зображено настрій селянства, силоміць виселюваного окупантом з рідних прадідівських земель.

«Покидали свої прадідівські землі. А коли останні зникли за горбами, запала тиша. А в тій тиші рознісся стогін, і болем мережаний плач. Це плакала земля за своїми дітьми... Пустинею накривалося недавнє життя сіл засумувала природа, нагнулися болем гори, стануло небо, і нахилилися ліси. Запала порожнеча, а в далекий світ летіла пісня болю і туги, летів плач землі. Жорстока доба і ворожа невільницька система розділили тих двоє: землі не могли

рушити, то насиллям прогнали народ — нещасними скитальцями вирушали у світ недавні горді ґазди.

Пішли вони, та не назавжди. *Ще вернуться вони, бо та земля наша!*». (Ст. 323. Підкр. наше. А. Ю.).

З повною відповідальністю і сумлінням критика можемо заявити, що попри всі кричущі недоліки, зумовлені (як ми це попереду зазначили) браком належного обробітку і літературознавського вишколу автора, повість «Та земля наша» засвідчила, що Олекса Солтисік має найголовніше для письменника — творчий хист. Та в такій складній мистецькій діяльності як повістярство до хисту ще треба й вишколу, треба повсякчас удосконалювати й розвивати даний природою дар повістяра. Чи Ол. Солтисік захоче піти цим шляхом, — покаже майбутнє.

Колір впливає на навчання

Одна інженерна фірма в Нью-Йорку, яка спеціялізується в продукції фарб, зробила експеримент в трьох школах, а саме: одну школу залишила непофарбованою, другу пофарбовано самою білою фарбою, а третю школу пофарбовано в так звані «психологічні кольори»: фронтові стіни на зелено, щоб світло дітям не разило очі, всі північні стіни помальовано на-рожево, а південні блідосиньою фарбою.

По двох роках група професорів і психологів, що провадила іспити в згаданих школах, прийшла до висновку: діти в нефарбованій школі мають найслабші успіхи в навчанні, перше місце здобули діти в школі помальованій у вищеназвані «психо-кольори». Виходило б, що кольори, а спеціяльно зелений, викликують емоційну стимуляцію в дітей.

Сучасний папір і книжки

«Корпус охорони книжки» веде гостру пропаганду проти продукції паперу з дерева, тому що цей папір не надається для наукових книжок та інших цінних матеріялів, які саме тепер на такому папері друкуються. Такі книжки довго не зможуть зберігатися ані в музеях, ані в наукових інститутах, тому що по якомусь часі розсипаються.

Колись виробляли папір із зужитого одягу, і книжки з такого паперу, які ще друкувалися в 15-му столітті, і по сьогодні залишилися в доброму стані. Тим часом за статистикою В. С. Барров 71% книжок, виданих в періоді 1900-1949 рр., вже не надаються до поправи. Щоб запобігти втраті цінних книжок, багато бібліотек і дослідних нститутів мікрофільмують їх, щоб тим способом врятувати цінну спадщину для майбутніх поколінь.

Алюміновий підводний човен вже збудовано

Американська компанія «Рейнолдс Інтернешенел» збудувала перший в світі підводний човен з алюмінію. Вже цього літа це підводне човно має зануритися в океані на глибині 15 тис. стіп. Спорудження цього човна дасть змогу науковцям докладніше, ніж досі, дослідити все, що стосується глибоководних просторів океанів та їх дна.

Варто нагадати, що всі дотеперішні підводні човна могли занурюватися не глибше як 1000 стіп. Звідси кожному ясно величезне значення нового осягу в галузі опанування людиною океанічних глибин.

Нові соняшні окуляри

За повідомленням «Саєнс ню лєтер», одна ньюйоркська фірма працює над соняшними окулярами, які під впливом соняшного світла будуть автоматично робитися темними, а в похмурий день навпаки — ясними. Таке автоматичне притемнювання і прояснювання спричинюване мікроскопічними кришталиками хльориду срібла, що знаходиться в шклі.

Практичне застосування цього нового скла вже мають на увазі дві важливі ділянки сучасної людської діяльности, а саме: фотографія і аеронавтика.

Надія на лікування паралічу.

За повідомленням канадських наукових дослідників при Альберта університеті сподіваються в будуччині успішно лікувати параліч нервового хребта.

Експеримент проведено над 35 щурами, яким хірургічно витято частину хребта і іньєкційним способом додано нервових клітин. На протязі 8 тижнів, 10 щурів могли нормально ходити. но ходити.

Досі, як відомо, жодна медицина не може відновити поранені клітини хребта. Доктори з вище згаданого університету припускають, що поранені нерви хребта тому не відроджувалися, що їм бракувало додаткових нервових клітин.

ПРОМІНЬ СМЕРТИ.

Промінь смерти не є вже фантазією наших юних днів, це тверда наукова дійсність, що завтра може стати і напевно стане побіч атомової енергії загрозливою зброєю воюючих армій. Мазер Оптікс Інк. в Бостоні збудувала перший в світі кріс, який стріляє не кулями, а променем смерти, тим самим променем, що пд назвою «лясер» увійшов вже до технічного словника нашого часу. Кріс є легший від американського армійського кріса М-1 з зарядом батерій вагою не цілих 25 фунтів. Тепер він находиться в Франкфордському Арсеналі в Філядельфії, де його випробовують військові спеціялісти. Промінь, що його вистрілює цей кріс, не є ще такий сильний, щоб убити людину, але на віддаль одної милі осліплює свою жертву, а його насилення вистачальне, щоб запалити однострій вояка. Вживати його можна теж до запалення вибухових матеріялів на віддаль та до підпалу ворожих магазинів муніції, пального та інших боєприпасів. Промінь цей, як промінь світла, не підлягає ґравітаційним законам і його траєкторія не є балістичною кривою, він вдаряє свою ціль у прямій лінії. Покищо цей кріс може випалювати один промінь що десять секунд, а його заряд вистачає на 10 тисячів імпульсів, тобто блисків. Не треба багато фантазії, щоб уявити цю зброю на фронті в руках вишколених вояків.

Сторінка Українського Золотого Хреста

На телеграму з висловами співчуття для Пані Кеннеді, Головна Управа УЗХ одержала подяку, яку містимо нижче:

Maria Kwitkowsky, President
National Board of the Ukrainian Gold Cross
of United States of America.

Mrs. Kennedy is deeply appreciative of your sympathy and grateful for your thoughtfulness.

ВІДДІЛИ ПИШУТЬ:

Філядельфія

Відділ УЗХ в Філядельфії, який очолю молода і енергійна пані Марія Варвара, виявив в останніх роках дуже багато праці в виховній ділянці. Ця ділянка важна і дуже близька серцю членкам УЗХ. Всім добре відомі дитячі і молодечі табори, які влаштовує УЗХ вже шість літ у Лігайтоні Па., на оселі ім. Ольжича. Їх провадять членки відділу УЗХ в Філядельфії. В останньому році виховна діяльність цього відділу ще більше пожвавлена і увінчалася успіхом, яким членки можуть гордитися.

Ось що пищуть вони про **Дитячу Світличку,** яку вони відкрили минулої осени:

Хоч наш відділ дуже малий і поширити його трудно, то все ж таки цього року можемо похвалитися деякими осягами. Ще осінню ми зорганізували дитячу світличку. Треба сказати, що головним промотором в цьому була наша нова членка п. Х. Турченюк, яка підійшла до справи дуже ідейно і з захопленням. До того ще й задармо відступила своє мешкання для Світлички. Світличка діє два рази на тиждень по 2 і три чверти години. В підборі учительки ми теж мали щастя — провадить її дуже добре п. Н. Лукіянович, яка має в цій ділянці фахову освіту і дуже солідно і поважно підходить до справи. П. Турченюк сама дуже глибоко студіювала справу садочків і стремить до того, щоб наша Світличка була поставлена згідно з усіма вимогами модерного дошкілля. Забавки всі підібрані згідно з тими засадами. Спочатку дітей тяжко було зібрати, але тепер маємо вже 14. А як вдасться дістати приміщення (на що маємо вигляди), то можна буде старатися про більшу скількість дітей.

У Різдвяному часі нашу Світличку відвідала п. Олена Залізняк, Голова Світової Федерації Українських Жіночих Організацій, якраз в той день коли п. Лукіянович ставила Вертеп у виконанні лялькового театру, який сама зробила. Це був справді гарний день у світличці.

Стільки в листі. З дальших звідомлень довідуємося, що найбільше труду вложили у влаштування і провадження світлички голова відділу, пані М. Варвара та виховна референтка Головної Управи УЗХ пані О. Ґенґало. Душею є п. Х. Турченюк та п. М. Щука. Є гарна співпраця з батьківським комітетом Світлички.

Почин є гідний наслідування. Нам всім повинна лежати на серці доля нашої молоді, наших дітей!

Відділові УЗХ в Філядельфії та жертвенним паням, які щиро і віддано працюють для наших наймениших, для надії нашого народу, бажаємо багато сил і витривалости у продовжуванні розпочатого діла!

Independent Ukraine

2315 WEST CHICAGO AVENUE

CHICAGO 22, ILLINOIS. U. S. A.

Return and Forwarding Postage Guaranteed

BULK RATE
U. S. POSTAGE
PAID
Chicago, Ill.
Permit No. 7547

Mr. N. Kulis
10510 Mt. Auburn Ave.
Cleveland 4, Ohio